

MORÁLNÍ ROZMĚR SKAUTINGU A MRAVNÍ ODPOVĚDNOST SKAUTSKÝCH VŮDCŮ

Jiří Čejka - Péguy a Zdeněk Navrátil - Fetišek

2003

MORÁLNÍ ROZMĚR SKAUTINGU A MRAVNÍ ODPOVĚDNOST SKAUTSKÝCH VŮDCŮ

Jiří Čejka - Péguy a Zdeněk Navrátil - Fetišek

2003

„Miliony lidí jsou přesvědčeny, že skauting byl definován jako zaujetí mládeže pro volný čas. Jen málokdo pochopil, že skauting byl definován jako skautova šlechtnost pro veškerý jeho čas.“

*Sekula, „Paměti skautského vlčete“
motto ineditní sbírky, Liberec 1999*

Naše odpovědnost

Odpovědnost a svoboda

svoboda není libovůle, anarchie. Svoboda – volnost je vztah, jsme svobodni k něčemu; na počátku člověka není svoboda, ale úkol a poslání; člověka dělá člověkem odpovědnost; život není monolog – musíš odpovídat;

Odpovědnost – komu?

minulost zavazuje – předala pochodeň; přítomnost ji přejala, roste odpovědnost přítomnosti; volá nás budoucnost – co předáme? nad pláněmi času je jediné oko, přehlédající všechno: „Pod zorným úhlem věčnosti“; jedině Bůh tvoří odpovědnost, staví hráz libovůli a přeměňuje a uschopňuje člověka k odpovědným činům;

Naše odpovědnost = moje odpovědnost

demokratizace odpovědnosti – všichni a každý je odpověden; teprve odpovědnost dává životu krásu, vylučuje nudu a otrávenost;

Několik praktických poznámek

odpovědnost není habitus, ale čin; počítat s lidmi, ne s hvězdičkami na nebi; vyloučení diváctví a neutrality ze života – je rozdíl mezi odpovědností a opatrnictvím; začíná se hned – nečekat na vyzrálou; začínat vždy znovu, třeba tisíckrát; celý život patří pod zodpovědnost;

*Téze přednášky B. Somolíka „Naše odpovědnost“
středoškolská konference, akademická YMCA, Písek, prázdniny 1947*

Úvod

Chceme-li hovořit o morálním rozměru skautingu a mravní odpovědnosti skautských vůdců, je třeba se nejprve zamyslet nad současným stavem lidské společnosti. Rozhlédneme-li se kolem sebe a začneme-li vnímat naše okolí od toho nejbližšího až po to vzdálené, uvědomíme si, že lidstvo v moderním světě stále více a více od odpovědnosti utíká. Politici na celém světě se dovolávají odpovědnosti, aniž by sami se často cítili odpovědnými za své činy. Jde jim především o moc, o způsob, jak ovládat obyčejného člověka a z jeho práce se mít dobře, což je zcela v rozporu s jejich skutečným a také halasně proklamovaným posláním.

Hodnota lidského života stále klesá, vraždy na objednávku jsou dnes nejen možné, ale dokonce běžné i v civilizovaném světě. Násilí a terorismus jsou mnohdy spojovány i s vírou, podle které dojdou aktivní teroristé, kteří obětují svůj život, „věčného spasení“.

Dvacáté století přineslo lidstvu utrpení především dvěma světovými válkami a zločiny, kterými se snažil ovládnout svět nacismus a komunismus. V této souvislosti hovoříme ovšem o tak zvaném civilizovaném světě. Násilí, kterému bylo a stále je vystavováno obyvatelstvo „třetího světa“, pokračuje. Snaha o ekonomické ovládnutí planety se takticky skrývá za různá hesla o naplňování smyslu života, boj proti terorismu, a úsilí o lepší život všech, ale skutečná podstata tkví v něčem docela jiném. Často se hovoří o boji mezi křesťanstvím a islámem. To jsou však jen dílčí, jakkoliv významné problémy, které komplikují lidstvu život a stojí stále více lidských životů.

Sekularizace lidské společnosti, již jsme již delší dobu svědky, vede k jisté formě „znehodnocení“ lidského života, protože „žijeme jen jednou, po smrti nic není, musíme si užít života stůj co stůj“. I když některá náboženství přesvědčují své věřící o věčném životě, jiná mluví dokonce i o reinkarnaci, značná část lidské populace se obrátila k „víře zády“ a v podstatě ji odmítá. Dokonce se k tomu svému ateismu s jistým pocitem hrdosti a nadřazenosti vůči věřícím hlásí. Jakkoliv lidstvo netouží po přílišném hmotném podporování vědy, při zdůrazňování svého ateismu se většinou na vědu odvolává. Mnohé poznatky současné vědy však směřují k uznání „Stvořitele“, i když je to hledání strastiplné a obtížné. Ateismus nachází podporu i ve vulgarizaci kultury, šířené všemi sdělovacími prostředky. Ironií je, že při vzpomínkových pořadech často naši umělci říkají „snad se ten či onen zesnulý, jehož jsme si dnes připomínali, na nás odněkud z věčnosti dívá....“. Věřící skutečně těmto svým slovům nebo je pronášejí jen proto, že se to dnes „nosí“ a obava, známá z doby komunistické totality, již pominula?

Je tragické, že civilizovaný svět stále trpí hladomory v rozvojových zemích, boj proti nemocím typu „AIDS“ má spíše ekonomické pozadí, a mohutný rozvoj společnosti, podmíněný civilizací, se ve skutečnosti obrací proti přírodě a tudíž také proti člověku. Lidskost, láska a úcta k bližnímu, úcta k osobnostem a formálním i neformálním autoritám se zcela vytratily z našeho života.

Skauting je jedním z řešení

Lidská společnost je nemocná, také příroda ji obklopující je nemocná. Mezilidské vztahy se zhoršují, stále se všude mluví o toleranci, ale skutečný respekt - úctu k bližnímu vyznává a uznává dnes jen málokdo. Lidská společnost v zemích, překypujících hmotnými statky, dospěla ke konzumnímu způsobu života a toho se nechce a nehodlá za žádnou cenu vzdát. Dokonce odmítá své potřeby omezit, aby tak mohla své „nepotřebné přebytky“ poskytnout těm, kteří trpí, a přispět k jejich výchově a vzdělání a tělesnému i duševnímu zajištění. Pro zachování ekonomického úspěchu a zisku se ve vyspělých zemích redukuje zemědělsky využívaná plocha a snižuje produkce potravin, ačkoliv hrůzná část současného lidstva trpí a umírá hladem. Jak se dokázala lidská společnost vypořádat s rasismem?

Ani současné školství nepřispívá nejlépe k výchově mladé generace, „které patří budoucnost“. Povrchnost ovládá dnešní svět „na všech frontách“. Vidíme ji v rodině, ve škole, v kultuře, v každodenním životě většiny „normálních lidí“. **Ono je to vlastně docela pohodlné, když se nikdo za nic necítí odpovědným.** A nemá-li hodnotu život jednotlivce, proč by měly mít hodnotu životy lidí, žijících ve větších seskupeních? Není skutečně nikdo za nic odpovědný? Nejsou odpovědní rodiče za výchovu svých dětí? Nejsou odpovědní učitelé na všech stupních vzdělávání za ty, které vychovávají? Nejsou odpovědní umělci všeho druhu za díla, která předkládají veřejnosti a jimiž se podílejí na jejím duševním a duchovním vývoji a rozvoji? Nejsou za určitou formu výchovy prostého občana odpovědní novináři a pracovníci sdělovacích prostředků, kteří často vědomě deformují informace, aby dosáhli většího úspěchu osobního i zisku „svého sdělovacího prostředku“, a kteří se nechají často ve svých vystoupeních strhnout svými osobními názory a motivacemi? Nejsou ať už přímo nebo nepřímou odpovědní za výchovu mládeže víc než dobře placení vrcholoví sportovci, v nichž hledá mládež své vzory? Nejsou odpovědní umělci, kteří často prezentují mladé generaci pokleslou kulturu jen za cenu svého finančního úspěchu? Jaké vzory může hledat mládež mezi sportovci, z nichž mnozí dopují, či mezi umělci, z nich mnozí drogují, jak jsme se o tom již zmínili. Jakou odpovědnost před rozvojem lidské společnosti cítí ti, kteří jsou zahlceni svými finančními prostředky a svým dalším majetkem, aniž by si uvědomovali, že v těžce době umírají na světě tisíce dětí hladem a v důsledku různých nemocí? Jakou odpovědnost má ten, kdo nutí v rámci svého fanatismu pod různými sliby „odměny na věčnosti“ mládež, aby sebeobětováním čili obětováním svého života naplňovala jeho osobní cíle formou teroristických akcí, obvykle spojených s dalšími nevinnými oběťmi? A konečně – jakou odpovědnost mají politici, sami hmotně zabezpečení a o toto své „trvalé“ zabezpečení pečlivě usilující, kteří podřizují svá slova a své činy „své partaji a její touze po moci“? A jakou odpovědnost před lidstvem, před budoucími generacemi a před zorným úhlem věčnosti má každý z nás v době, kdy stále ještě existují „trhy s dětskými otroky“ a kdy vzdělání je pro mnohé děti přepychem a jen těžko a obtížně dosažitelné? Zamyslíme-li se nad tím, co zde bylo řečeno, uvědomíme si, v jaké složité situaci se nachází skautské hnutí, které hlásá pro své členy „povinnost čili službu Bohu“, „povinnost čili službu bližním“ a „povinnost k sobě, tedy odpovědnost za sebe“. Je zcela evidentní, že skautské hledání stezky je ve skutečnosti „plutím proti proudu“, ovšem smys-

luplným, jehož naplňování přináší nejen vnitřní uspokojení skautům a skautkám, ale je a zůstává jednou z mála nadějí pro budoucnost lidstva. A také skautské hnutí má svým způsobem odpovědnost za výchovu těch, kdož jeho výchovným procesem projdou. O tom není pochyb.

Povinnost – odpovědnost – kázeň

Skauti a skautky svým slibem přijali a zavázali se plnit podmínky vyplývající ze „Základních principů skautingu“ a skautského zákona (6. bod – skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta). Podle třetího bodu původního slibu českých skautů byl skaut „tělem i duší hotov pomáhati bližnímu“.

Skautského vůdce charakterizují slova „**povinnost – odpovědnost – kázeň**“, která současně vyjadřují nároky, které by každý skautský vůdce měl splňovat. Není a nemůže být dobrým skautským vůdcem ten, kdo si není těchto výchovatelských zásad osobně vědom a jejich naplňování se svým chováním, jednáním a konáním vyhýbá. Jde o tři slova, která spolu vzájemně souvisí a nelze je od sebe oddělovat. Jestliže si je skautský vůdce vědom své odpovědnosti za jemu svěřenou mládež, chápe současně svou nezastupitelnou výchovnou činnost jako povinnost ke skautskému hnutí a ke společnosti, a nemůže tyto své aktivity rozvíjet, nebude-li zároveň vnitřně i vně ukázněný.

Slova tohoto činovníckého hesla byla pro vůdce „Svojskovské“ éry našeho hnutí samozřejmým závazkem pro všechny, kdo považovali skauting a z něj vyplývající důsledky za svůj „životní styl“. Je třeba si uvědomit, že dosažení vůdcovství představuje nejvyšší, nejdůležitější, nejčestnější, ale také nejradostnější vrchol skautské stezky /31/. Žádná jiná „funkce“ ani meta nemůže znamenat a ani neznamena ve skautském hnutí více. Z toho tedy vyplývá i závaznost a důležitost uvedeného hesla. Svoje odhodlání naplnit své poslání stvrzuje vůdce svým slibem, jak o tom budeme ještě hovořit. Podle dnešních zvyklostí k tomu dochází až po vůdcovské zkoušce, tedy v době, kdy už je se skautskou ideou dokonale obeznámen a také ví, co se od něho očekává. Je to jeho svobodné rozhodnutí, k němuž dospěl jistě až po zralé úvaze. Bývá rovněž zvykem, že před vlastním složením slibu vyzývá činovník, do jehož rukou se jako svědkovi tohoto aktu slib skládá, všechny slibující, aby ještě svoje rozhodnutí dobře uvážili. Pokud svoje rozhodnutí nastávající vůdce nezmění, pak je pro něho složený slib **závazným**. Z povahy této závaznosti pak vyplývá, že je **nezrušitelným**, stejně jako další sliby, které se v naší i neskautské společnosti skládají. Není v ničí moci takový slib anulovat, ani slibujícím, a ve skautském prostředí pak ani činovníkem, který tento slib přijal. Tak se splnění a dodržování tohoto slibu stává sice dobrovolně přijatou, nicméně **naprosto závaznou povinností**.

Ačkoliv v našem občanském životě podléhá všechno dění kontrole a také kontrolním mechanismům, je jakýmsi „specifikem“ skautského hnutí, že v něm nikdo „nečíhá“ na své bratry a sestry, kdy se v něčem proviní proti našim principům. Vychází se při tom zřejmě ze skutečnosti, že podle celosvětově platného znění skautského zákona – „**skaut je**“... a že tedy vlastně ani nepřipadá v úvahu, že by tomu mohlo být jinak, než říká náš Zákon.

Nemáme tedy skutečně žádnou kontrolu svého počínání, plnění svých skautských závazků, úrovně svého skautství? Každý skaut a každý skautský činovník (ten na prvním místě) je odpovědný především a jedinečně svému svědomí. Tato **odpovědnost** je patrně nejzávažnějším, ale také nejobtížnějším ze všech tří bodů činovníckého hesla. To proto, že k sobě je každý z nás shovívavý, že si dokáže zdůvodnit, proč to či ono udělal, případně něco jiného nevykonal. Toto svědomí musí být schopno objektivně posoudit, zda jsou „věci v pořádku“, zda někde vznikla chyba a zda ji lze a jak napravit. Není to snadné a nepřichází to jistě samo od sebe. I k tomu se musíme vychovávat, jednak sami, jednak by to mělo být součástí výchovné práce našich vůdců. Bude to na prvním místě jejich osobní příklad a také přístup a vstřícnost k jeho mladším bratrům, členům jeho oddílu, který mu byl svěřen.

Bylo tu už řečeno, že s uvedenými pravidly se vůdce ztotožňuje dobrovolně. Je ovšem nutné, aby byl v tomto směru důsledný a aby jeho respektování skautských zásad a povinností bylo soustavné, jinými slovy neustálé. To je projevem vnitřní a také činovnícké **kázně**, jak nás nabádá třetí bod našeho hesla. I teď by bylo možno hovořit o dobrovolně přijatém závazku. Skauting opravdu není pro nikoho povinný, na druhé straně je však výběrový, tedy pouze pro ty, kdo splňují jeho nemalé nároky, pro ty, kdo se účinně snaží jeho morální normy naplnit. Pokud však kdo skauting přijal, slíbil plnit jeho mravní a etické závazky, pak pro takového jedince není žádné jiné cesty.

Skauting jako „koníček“

Často se objevuje otázka, zda pro někoho může být činnost a práce skautského vůdce koníčkem. Přistupuje-li někdo k této činnosti pouze jako ke svému koníčku, pak se hluboce mýlí. Skauting není a ani nemůže být pro nikoho „hobby“. Být skautským vůdcem je posláním pro člověka, který je ochoten vést a vychovávat mládež v duchu skautského slibu a zákona a jehož život jako skautského vůdce se odvíjí od uvedených tří zásad, totiž „povinnosti – odpovědnosti – kázně“. Můžeme tudíž říci, že **„skautský vůdce je vzorem pro jemu svěřenou mládež“**. A to představuje určitě notný díl osobní odpovědnosti.

Hovoříme-li o „koníčku“, pak to bývá zpravidla naše soukromá zájmová činnost, kterou se zabýváme ve svém volném čase a kde si obvykle stanovujeme pojetí i zásady sami. Nemáme tu teď samozřejmě na mysli sportovní hry, jejichž pravidla jsou pevně stanovená, ale i u nich si můžeme přece zvolit, na jaké úrovni je budeme pěstovat. Tak třeba volejbal (abychom uvedli aspoň nějaký příklad) mohou hrát jen tak rekreačně, na dovolené, na chatě s partou kamarádů, ale mohou se také rozhodnout pro vážně pojatý sport, kde se ucházejí o významné umístění ve sportovní soutěži. Mohou hrát na nějaký hudební nástroj jenom pro svoje vlastní potěšení nebo jen pro úzký okruh posluchačů, mohou však být členem třeba jenom amatérského souboru, kde už ale budou nároky nepochybně vyšší. Vidíme tedy, že úroveň, hloubku, soustavnost, náročnost „odbornou“ i časovou si u svého koníčku, své záliby, volím sám.

U skautingu je to, jak asi už teď můžeme tušit, zcela jinak. Jestliže mu totiž byly samým Zakladatelem dány do vínku pevné morální principy, pak se buď s nimi ztotožní a **mám**

právo označovat se za skauta, nebo je nepřijmu a pak nejen že nejsem skautem, ale **ne-mám ani oprávnění** v takovém hnutí nadále zůstat. K tomu, aby se kdo stal skautem rozhodně nepostačuje podat přihlášku do některé ze skautských organizací (měli bychom ovšem raději říkat hnutí, tak jak byl skauting svým zakladatelem proponován), nepostačí řádně platit registrační poplatky, ba ani nosit skautský kroj, nebo se nechat zvolit do jakkoliv významné funkce. K označení být skautem se dospívá přijetím skautských mravních zásad, skautského životního stylu, je to výsadou a svého druhu snad i vyznamenáním. Mezi koníčkem – „hobby“ – a skautskými životními postoji a přístupy je opravdu propastný, přímo diametrální rozdíl. K takovému životnímu stylu se musí každý jednotlivec svobodně rozhodnout, sebevýchovou se k němu postupně propracovat a takové svoje rozhodnutí ztvrdit dobrovolně složeným, avšak neporušitelným slibem. Zamysleme se nad slibem skautských vůdců a činovníků.

Činovnícký slib

Od samého počátku byl Zakladatelům skautského hnutí zcela jasný význam úlohy vůdců, jako základního pilíře skautské výchovy. Vyplývá to ostatně z pojetí Baden-Powellovy skautské metodiky a pedagogiky, které vybudoval na družinové soustavě a – a to je z pohledu našeho tématu podstatné – na **vůdcovském principu**. Když v roce 1919 získali skauti Gilwellský park u Londýna, zřídil v něm B. P. vzdělávací středisko pro skautské vůdce – „scoutmastery“ – , protože takové využití tohoto daru považoval pro šířící se hnutí za prioritní /1, str. 129/. Nejinak tomu bylo i u nás. Český, případně československý skauting měl to štěstí, že u jeho zrodu stály vynikající osobnosti z řad pedagogů i jiných odborníků, kteří měli k mládeži blízko a rozuměli jí. Do Anglie, do zmíněného Gilwellu, odejel v roce 1922 i F. A. Elstner /2, str. 56/, tehdy devatenáctiletý zahraniční zpravodaj slibně se rozvíjejícího našeho skautského hnutí. Po svém návratu organizoval kursy vůdců, z nichž se posléze vyvinuly lesní školy. Význam osobnosti vůdce byl tedy zdůrazňován od samého počátku vzděláním, jež mu hnutí poskytl, a navíc bylo zdůrazněno i zvláštním činovníckým slibem, který měl postavení vůdce ještě umocnit.

Vzdělávání výchovných činovníků, především vůdců, jeho koncepce, rozsah i funkce, bylo svěřeno do kompetence kmenových náčelnictev, která k tomu měla jako pomocný, metodický a výkonný orgán Ústřední lesní školu. Tento proces byl zakotven v příslušném interním předpise. Také současně platný „Řád pro vzdělávání činovnic a činovníků“ se věnuje velice podrobně této problematice. Oproti dřívějším je výrazně rozšířen a detailně propracován. Jistě, dá se mu vytknout mnohé, velká složitost, administrativní přístup k problematice, neúměrně dlouhé časy k prokázání získané kvalifikace, potlačení vlivu místních činovníků a skautských osobností jako nejlepších znalců osoby uchazeče o příslušný dekret mimo domovský region a tím i určité omezení možnosti vyloučit nevhodné kandidáty. Jako nedostatek je možno chápat i jeho těžiště v organizační oblasti, technických znalostí a nezdůraznění a neprokázání skautských kvalit kandidáta. To vše je možné ovšem dříve nebo později vhodnou novelizací upravit. Co však tomuto řádu nelze upřít, je snaha o to, aby skautští činovníci prokázali svoji kvalitu, byť je to spíše v oblasti vědomostní, než v oblasti skautského ducha, řečeno jinak – skautské spirituality. Vzdělávání činovníků a jejich zkouš-

kám zejména z pohledu současnosti se budeme věnovat ještě v dalších kapitolách. V této chvíli jsme považovali za podstatné připomenout, za jak důležité pro rozvoj i potřeby hnutí byly považovány nejen samotným zakladatelem světového skautingu, ale také naším A. B. Svojsíkem.

Po úspěšném složení vůdcovské zkoušky, představující nejdůležitější stupeň naší výchovné kvalifikace, následuje složení **čínovnického slibu**. Nastávající vůdce se jím zavazuje, že povede a bude vychovávat své svěřence – ve slibové formulaci se hovoří o **svěřené mládeži** – podle nejlepších svých schopností a **v duchu skautského slibu a zákona**. Závažnost skautských slibů je podstatně zdůrazněna tím, že tak uchazeč slibuje **na svou čest**, tedy na něco, co je pro každého mravného člověka to nejcennější.

Můžeme se samozřejmě ptát, proč je třeba skládat samostatný čínovnický slib, jestliže absolvent zkoušky už dříve sliboval svým skautským slibem, podle něž se zavázal plnit skautské zákony. Z nich by se přece daly rovněž odvodit příslušné povinnosti služby skautského vůdce. Jistě je to v náplni třetího bodu zákona, kdy vůdce pomáhá najít svému oddílu správnou cestu životem a jeho základní orientaci. Tato jeho snaha je nepochybně obsažena i v bodě čtvrtém, který ukládá v bratrském přístupu k lidem i k ostatním skautům službu pomoci. Završující desátý bod zákona pak řeší všechny i výslovně neuvedené povinnosti skautova, v tomto případě vůdcova počínání.

Také skautský slib zahrnuje povinnosti, které vyplývají z přijetí vůdcovské služby. Výslovně to ukládá druhý bod, hovořící o plnění vlastních povinností, které toto postavení sebou nese a také o závazku, odvozeném v tomto smyslu z těch bodů skautského zákona, jak jsme je uvedli už v předchozím odstavci. Také závěrečný bod skautského slibu je možné chápat jako dobrovolné přijetí všeho, co z tohoto postavení vyplývá. Podobně, jako je nadřazen skautskému zákonu jeho desátý bod, můžeme stejně chápat i postavení hned úvodních slov skautského slibu, hovořících zcela jasně o vztahu k nejvyšší Pravdě a Lásce a vztahujících se beze vší pochybnosti také na výchovnou funkci vůdce. Snad by takový přístup mohl být považován za dostačující. Nechceme posuzovat, nakolik by to bylo přijatelné celé skautské veřejnosti. Ve snaze zdůraznit úlohu i závažnost a význam postavení vůdce ve výchovném skautském procesu, byl pro přijetí služby vůdce závazně stanoven také příslušný specifický slib.

V období přípravy nového řádu pro vzdělávání čínovníků byl jeho prvotní návrh předložen i dovnitř hnutí k připomínkám. Skupina čínovníků Brněnské oblasti, kteří se zabývali přípravou a také realizací vůdcovských zkoušek, předložila alternativní podobu čínovnické slibové formule. Vedla je k tomu především skutečnost, že se jim navrhované znění jevílo příliš formální a vzhledem k významu tohoto slibu poněkud strohé a málo důstojné. Vycházeli z toho, že podobně jako skautský slib by měla mít i jeho čínovnická podoba tři body, symbolizující tři základní principy skautingu i tři výchovné pilíře, totiž skautský zákon, slib a heslo, stejně jako je představují tři vztýčené prsty pravé ruky při skautském pozdravu. Tento iniciativní návrh nebyl z celkem nepříliš jasných důvodů přijat, což navrhovatelé v duchu sedmého bodu skautského zákona posléze akceptovali. Aby však zdůraznili význam slibu a připomněli adeptům závaznost i rozsah jejich povinností, přidávala se v Brněnské oblasti ještě doložka /3/, která ovšem už svou formulací charakter slibu

neměla. Uvádíme tedy celé znění této podoby slibu včetně doložky, při čemž oficiální forma podle Řádu /4, bod 5.9, str. 14/ je tu vytištěna tučně:

„Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe vést a vychovávat mládež mi svěřenou v duchu skautského slibu a zákona.

Je mou ctí být jí příkladem a chránit ji před veškerým nebezpečím.

Soustavně se budu vzdělávat a trvale řídit heslem: Povinnost – odpovědnost – kázeň!

(K tomu mi dopomáhej Bůh!)“

Snahou bylo přispět ke zdůraznění všech povinností vůdce, současně také ke slavnostní atmosféře i obřadnosti slibu. Přiznejme si, že v současné době je obvykle málo času na tyto formy a je to jistě ke škodě věci. Pokusme se vzpomenout na svoje mládí, na dobu, kdy jsme my sami skládali slib a také na jiné podobné příležitosti a uvědomme si, jakou roli sehrávaly v psychologii mladého skauta a jak tedy rovněž přispívaly k výchovnému procesu. Protože vzdělávání vůdců se pohybuje v současné pragmatické společnosti především v oblasti až příliš reálné a „realistické“, bylo by nanejvýš vhodné i nastávajícím vůdcům připomínat vlastním zážitkem úlohu těchto třeba i jednoduchých obřadů ve výchově, již by tak měly účinně napomáhat. Přimlouváme se za to, aby při nejbližší vhodné příležitosti byl i činovníký slib podobným způsobem upraven a novelizován.

Hovoříme zde o slibu skautského činovníka a především skautského vůdce se zřetelem na odpovědnost, která pro něho vyplývá zejména ve vztahu k mládeži, která je mu svěřena do výchovy, ale zároveň také k hnutí, kterému je vůdce odpovědný v tom smyslu, že jím použité metody výchovy jsou v souladu se základními principy skautského hnutí. Skautský vůdce je také odpovědný za výchovu mládeže mu svěřené lidskou společností, pojmemeli tento fakt v širších souvislostech. K uvědomění si této odpovědnosti je skautský vůdce vychováván prakticky od svého vstupu do skautského hnutí, neboli od vlčáckých let přes období skauta a rovera. Rodiče, učitelé, vychovatelé, trenéři a tudíž i skautští vůdcové jsou odpovědní za výchovu jim svěřené mladé generace. Skautský vůdce vedle toho, co již bylo řečeno, je také odpovědný sám sobě. Svého času skautští vůdcové slibovali „žít a vychovávat mládež v duchu skautského zákona“. K nabytí pocitu a vědomí odpovědnosti musí být každý člověk vychován. A právě skautské prostředí je k této výchově přímo ideální.

Baden-Powell ve své příručce pro skautské vůdce „Aids to Scoutmasters“ v souvislosti s družinovým systémem připomíná, že každý člen družiny je i sám odpovědný za úspěchy i neúspěchy družiny, což se dále přenáší na odpovědnost družiny a jejích členů za působení oddílu jako takového /5/. Jde o mimořádně promyšlený výchovný záměr a je jen škoda, že družinový systém má často jen formální charakter nebo není uplatňován v některých oddílech vůbec. Ani odpovědnost roverů a rangers ve vztahu k hnutí není příliš zdůrazňována a naplňována, protože roverský program se většinou v posledních letech soustřeďuje na do jisté míry oprávněné „využití volného času roverů a rangers k sebeuplatnění a naplňování různých hypermoderních forem zábavy jejich věkových vrstevníků“. Tyto formy „zábavy“ mají často jen málo společného se skautingem. Pro rovery a rangers, stejně jako pro oldskauty je základním posláním v duchu skautských principů „služba“ či „sloužím“, což se, jak se traduje, odvozuje od „Ich dien“ krále Jana Lucemburského. Jan Lucemburský byl svérázný král, k němuž lze mít nescetné výhrady. Jeho heslo ovšem náplň roveringu přesně

vyjadřuje. Obecně přijaté zásady „služby“ či „sloužím“ se promítají do práce pro hnutí a ve prospěch lidské společnosti. Tím se samozřejmě nijak nevyklučuje samostatné putování roverů a rangers po skautské stezce. Očekává se ovšem, že právě z nich vyrostou noví vůdcové skautských oddílů, smeček a rojů. Ne každý, kdo projde celou skautskou výchovou, od vlčete či světlušky, skauta či skautky a rovera nebo rangers je zralý pro funkci vůdce oddílu. Stanou-li se skautské principy smyslem jeho života, pak má další možnosti, jak ve skautském hnutí působit, i když se na vůdce oddílu necítí.

Činovnícké zkoušky

O významu činovníckých a zejména vůdcovských zkoušek jsme se už stručně zmínil i v úvahách o činovníckém slibu. Protože by všechny zkoušky, ostatně jako jakékoliv jiné ověřování **čehokoliv** nejen ve skautském ale i občanském životě, měly tvořit jakési síto, jímž se ověřuje způsobilost k určité činnosti, v našem případě k vedení oddílu, je jisté na místě, že se jim věnuje patřičná pozornost. Bylo už řečeno mnohokrát, že dobrý vůdce je nejdůležitějším prvkem celé naší výchovné soustavy. Pokusíme se reagovat na některé problémy, spojených s otázkou činovníckých zkoušek. Máme za to, že nás k tomu opravňuje skutečnost, že jeden z podepsaných autorů této publikace je dlouhodobě činný ve zkušebních komisích jak pro čekatelské tak i vůdcovské zkoušky. Poslední uvedené komisi několik roků předsedá, takže si o věci mohl vytvořit jistý obraz. – Hned v úvodu si musíme přiznat, že přes všechnu jistě upřímnou snahu tvůrců zkušebního řádu se nedokázali vyvarovat jistých pochybení. Doufejme, že při jeho nejbližší novelizaci bude přihlédnuto k získaným zkušenostem a zkušební řád bude upraven k prospěchu a dobrému dalšímu rozvoji skautského hnutí u nás.

O tom, že všechny v Řádu uvedené zkoušky se zabývají na prvním místě odbornou a praktickou stránkou jsme už rovněž hovořili. Je to nepochybně nutné a užitečné, jenomže problém současné naší společnosti a tím i českého skautského hnutí je nyní především v oblasti mravní. Je to proto, že i skauti jsou součástí této společnosti a její vliv si sebou každý více, či méně nese. Pokud tedy hovoříme o tom, že jsme institucí výchovnou, pak musíme vzít na prvním místě v potaz záležitost mravní a etické a posuzovat, zda kandidát zkoušky příslušného stupně a oboru splňuje tento základní a neoddiskutovatelný požadavek. Je pravda, že v jistém rozsahu jsou v Řádu obsaženy zkušební otázky z oboru myšlenkových základů i historie skautingu, jinou věcí je ovšem jejich přijetí a zachovávaní kandidátem za všech okolností tak, aby jako vůdce byl později schopen tyto zásady v rámci svého výchovného působení přenášet dále. Víme, že nikdy není nadbytek ochotných a obětavých lidí, kteří jsou k dispozici pro tuto činnost. Při tom nás současná legislativa nutí, aby s mladými lidmi pracovali lidé kvalifikovaní, což je samozřejmě v pořádku. Tento požadavek je ještě více umocněn skutečností, že stát je ochoten formou dotací přispívat jen na ty akce, které jsou řízeny právě kvalifikovanými pracovníky. Toto je jedno z úskalí, které sebou státní péče nese. Ve snaze získat finanční podporu se může stát, že o oprávnění k vedení oddílů mohou usilovat i lidé, jimž by uděleno být nemělo. Jejich získání by se mohlo stát předmětem spekulace i korupce. To jsou ovšem situace, které skautským činovníkům nepřipisujeme, zkušenosti však ukazují, že ne všichni adepti vůdcovských zkoušek

splňují požadavky, kladené na dobrého vůdce. I když je zkušební komise sama o takovém závěru pevně přesvědčena, kandidát s přihláškou doložil doporučení z mateřských výchovných jednotek a protože podle Řádu komisi nepřísluší pravomoc takové doporučení zpochybnit, je prakticky bezmocná, protože posuzuje jeho vědomosti, nikoliv schopnosti. Opačná situace, ale se stejnými důsledky může nastat v případech, že pořádající instituce bude rezignovat na přidělení dotace a pak může vést tábor téměř kdokoliv. Může se to týkat i komerčně pojatých táborů jiných organizací a soukromníků, které se v poslední době stále více množí. A to hovoříme zatím pouze o táborech, které si stát „hlídá“. Ve skautském oddíle probíhá činnost, řekněme raději výchova, celoročně a na tu se společenský dohled nevztahuje, státní orgány posuzují přípustnost organizací a občanských sdružení pouze podle jejich stanov, pokud ovšem nedojde k nějakému excesu.

Naše vůdcovské zkoušky zatím kvalifikační nároky státu splňují. Můžeme být nepochybně spokojeni s takovým oceněním. Na druhé straně to ovšem také hnutí zavazuje. Určitým úskalím může být třeba snaha středisek a oddílů mít dostatek činovníků s takovou žádanou kvalifikací. A to je právě ono příslovečné jádro pudla, že ve snaze takovou kvalifikaci získat, se ke zkouškám hlásí i činovníci, kteří nejsou dostatečně k tomu svými osobními vlastnostmi vybaveni. Je pravda, že ke zkoušce potřebuje uchazeč - jak jsme už uvedli - doporučení jak ze svého střediska (to má ovšem eminentní zájem o to, aby tuto kvalifikaci získal), tak i výchovného zpravodaje (dnes příslušné okresní rady (ten uchazeče sice zpravidla dostatečně nezná, ale spolehne se na doporučení střediskového vůdce). Za tohoto stavu se dostávají ke zkouškám ti, kteří někdy nesplňují vysoké nároky, které by skautský vychovatel měl splňovat, ale protože teoretické, případně i praktické znalosti a dovednosti prokázal, nic mu nebrání v tom, aby se stal výchovným činovníkem příslušného stupně. Mnohem horší situace může nastat (teoreticky, ale došlo k tomu už i v praxi), že neúspěšný kandidát se může po svém neúspěchu přihlásit ke zkoušce k jiné komisi v jiném regionu, což Řád dovoluje. Potřeba mít „zkoušeného“ činovníka je pro středisko v tomto případě tak naléhavá, že „přimhouří oko“ nad některými zásadami skautské i občanské etiky a vydá mu nové doporučení pro takový nový pokus. Jistě se shodneme na tom, že to není v pořádku, ale takové řešení současné předpisy umožňují. Jistou pojistkou proti takovému postupu by mohlo být, aby se účast na zkoušce mimo vlastní region považovala za mimořádný případ a byla umožněna jen ve výjimečných a řádně odůvodněných situacích. Doporučení kandidáta pro místní i cizí zkušební komisi by se tedy měla věnovat velká pozornost a vydávat ho jen tehdy, když jsou všichni odpovědní činovníci hluboce přesvědčeni o tom, že kandidát vůdcovskému poslání vyhoví po všech stránkách. Nikdy by ovšem neměla být důvodem pro takové doporučení momentální situace a potřeba střediska. Jestliže tedy mluvíme o mravní odpovědnosti vůdců, a to na všech úrovních, vidíme, že to není skutečně prázdný pojem.

Druhý okruh problémů v sobě skrývá **nedostatečná vypělost kandidátů**. Je to bolest doby, protože současná společnost, její životní styl i priority jsou zcela jiné, než požadují skautské mravní normy a to nejen u činovníků, ale také u „řadových“ skautů. S takovým prostředím jsou všichni konfrontováni a je věcí jejich současných vůdců, aby se s takovým fenoménem dokázali vyrovnat sami u sebe a také usměrnit v tomto smyslu své mladší bratry. Daleko nejmarkantnější se ovšem tyto problémy projevují u čekatelských zkoušek, kde požadovaný minimální věk 15 roků je více než podceněný. V tomto věku může tako-

vý mladý skaut – má-li k tomu předpoklady – úspěšně napomáhat při vedení oddílu jako oddílový rádce, jako „pomocník“ vůdce oddílu může se jen obtížně uplatnit. Jsou to jen o poznání starší děti než jsou ostatní skauti v oddíle a v družinách. Většinou ještě nedorostli natolik, aby byli schopni vnímat a pochopit činovníckou povinnost - odpovědnost - kážeň v souladu se službou skautskému hnutí. Oni a ony si snad ještě ani neuvědomují poslání, které vyplývá z absolvování čekatelské zkoušky někdy i v případě vůdcovské zkoušky, jimiž vstupují do výchovného systému hnutí jako jeho aktivní účastníci. I když, jako vždy a ve všem, existují výjimky. Úvodní odstavec Řádu o poslání čekatelské zkoušky si neklade sice přemrštěné cíle, ve vlastní náplni a okruzích předepsaných otázek, jsou přece jenom nároky poněkud vyšší. Zmínili jsme se už o znalostech a především o pochopení a přijetí **skautské spirituality**, pro niž vysoké procento uchazečů, jak ukazují zkušenosti, nemá v tomto věku skoro žádné předpoklady. Jsou to myšlenkové okruhy, které jsou zatím těmto mladým adeptům zcela cizí. Problémy jsou podobné také v oblasti hospodaření, práva a organizace. To jsou okruhy otázek, s nimiž se dosud ve svém životě nesetkali a tak je samozřejmě, že je zatím ani příliš neoslovují. Jestliže se v Řádu hovoří o zajištění bezpečnosti v maximální míře, pak ovšem musíme mít dále na paměti i právní odpovědnost, kterou v tomto věku mladiství ze zákona nemají.

Obdobná situace je i u vůdcovských zkoušek. Vyšší věk uchazečů vyřešil už možná automaticky některé výhady, které jsme uvedli u zkoušek čekatelských. Pravidlem však i tady zůstává skutečnost, že v oblasti praktické bývají kandidáti úspěšnější, než v pro ně suché teorii. Nemají zkušenosti v oborech právních, ekonomických, organizačních a také (a to je téměř pravidlem) téměř žádné znalosti, o přijetí a osvojení nemluvě, v otázkách duchovního rozměru skautingu. Tady jsou na tom lépe uchazeči z oddílů nábožensky orientovaných. Ale protože skauting je hnutím otevřeným pro všechny, kdo se v životě rozhodli následovat nejvyšší Pravdu a Lásku, je to poněkud tristní zjištění. Opět se tak dostáváme k nutnosti řádného výběru kandidátů vůdcovství středisky, kdy by měla být určující jejich **osobní schopnost vést svěřený oddíl, a nikoliv momentální potřeba střediska**. Ta by totiž mohla být časem uspokojena příchodem vhodnějšího adepta nebo již zkušeného činovníka, nedobrému vůdci však už nikdo nikdy jednou vydaný vůdcovský dekret neodbere. Ten ho označuje jako plně kvalifikovaného a schopného splnit tento náročný, největší a nečestnější úkol, který před skauta jeho hnutí staví. Ale jím „vychovaní“ členové oddílu ovšem jen stěží budou splňovat to, co dělá skauta skautem. V představě mnohých má čekatelská či vůdcovská zkouška jen formální charakter a často reagují poznámkou „k čemu mi to vlastně bude?“.

Úskalí zkoušek a slabiny kandidátů

Nejsou to ovšem jenom obory teoretické, které přinášejí kandidátům vůdcovských zkoušek starosti. Je až s podivem, že mezi obtížné obory patří i znalost přírody, tedy oblast, ve které bychom to snad ani nečekali. Ne každý je ovšem erudovaným botanikem a znalcem přírodnin všeho druhu. Základní znalosti bychom tu ovšem měli předpokládat. Nejen pro všeobecné dotazy zvidavých včítat, ale proto, že prohlášíme přírodu za náš druhý domov. Poznat léčivé rostliny a naopak zase jedovaté a nejedlé houby by mělo být samozřejmostí

pro každého vůdce. Pokud by neměl potřebné předpoklady, ochuzuje nejen sebe, ale i svůj oddíl. Příroda a nalezené přírodniny mu dávají ohromné možnosti pro obohacení programu. Jen namátkou uvedme : založení herbáře, sbírky minerálů, hornin, dřevin, hry, založené na poznávání přírody, rukodělné práce a spousty dalších. Vůdce musí mít aspoň základní znalosti ekologického chování, měl by vědět něco z legislativy, týkající se pobytu v přírodě, znát lesní zákon.

Nejinak je to s písemným i slovním projevem. Můžeme se sice dohadovat s psychologem, nakolik jsou příčinou špatné komunikace textové zprávy mobilních telefonů nebo e-mailová korespondence, nic to nemění na věci, že současná mladá generace má potíže v osobním styku s okolím. Takovému jednání se nevyhne žádný činovník. Musí jednat s úřady jak v trvalém bydlišti, tak i při zajišťování tábora. Jeho projev a kultura vystoupení mohou mít podstatný vliv na výsledek takových jednání. Že to také vytváří obraz našeho hnutí na veřejnosti je jistě zbytečné zdůrazňovat. I k této oblasti je třeba přihlížet při výběru kandidátů vůdcovství domovskými středisky.

Péče o průběh zkoušek

Naše zkušební komise vůdcovských zkoušek vždy důrazně trvá na jejich důstojném průběhu. Účast ve skautském kroji považujeme za samozřejmost. Je pravdou, že Řád nestanoví striktně, jak má zkouška probíhat a dává tu pořadajícím jednotkám dost volnou ruku. Z praktického hlediska je ovšem výhodné, zkouší-li se současně více kandidátů i oborů na jednom místě. Je to sice náročnější na potřebný prostor, na druhé straně to méně zatěžuje členy zkušební komise, odpovědným činovníkům to usnadňuje organizaci a v neposlední řadě to dává možnost kandidátům poznat se navzájem, zvláště, jsou-li z různých míst regionu. Hovořit o tom, jak organizovat celé setkání, aby nevznikaly ztrátové časy, které požadované úrovní nepřidají, je asi v těchto souvislostech zbytečné. Naproti tomu je ovšem nutné, aby i při tomto v podstatě „úředním aktu“ zůstala mezi účastníky zachována skautsky bratrská atmosféra. I na to by měla pamatovat pořadající organizační jednotka už při sestavování komise, resp. výběru jejího předsedy, na němž nepochybně všechny tyto problémy a jejich řešení, včetně vzájemných vztahů uvnitř komise i vůči kandidátům záleží. To jsme konečně měli jistě všichni možnost sami poznat na vlastní kůži při školní docházce, u maturity nebo mnozí i později na studiích. Zkoušející by neměl předvádět, že je „chytřejší než kandidát“, měl by být skautsky vstrícivý, jeho úlohou přece není „někoho nacytat“. Zkušební komise, v níž si jednotliví instruktoři dobře rozumí, komise, již jde na prvním místě o posílení sboru skautských vůdců o dobré činovníky, splní dobře svoji skautskou službu. I pro ni tedy platí zásady skautské mravní odpovědnosti.

Jen zdánlivě se tu neustále a tvrdošjně vracíme k úloze střediska, resp. dalších činovníků hnutí a jejich podílu a odpovědnosti na složení a také kvalitě „vůdcovského sboru“. Vedou se diskuse o důležitosti jednotlivých složek hnutí, slyšíme, že „naší budoucností jsou vlčata a světlušky“, jindy se říká, že vše se bude odvíjet od dnešních roverů, pak zas se konstatuje, že „jaký je vůdce, takové je hnutí“. Které toto tvrzení je pravdivé, nebo snad leží pravda někde uprostřed či ještě také jinde? Odpověď je jednoduchá. My všichni máme

odpovědnost za stav, poslání, činnost, výchovu, pověst a budoucnost skautingu v této zemi. Je pravdou, že největší podíl na ní mají dospělí členové hnutí, všichni, i ti, kteří se nepodílejí na výchovné činnosti přímo, u aktivně činných vůdců je to samozřejmostí. Ale aby takto hnutí skutečně „fungovalo“, to je záležitostí nás všech. Pokud sami nevedeme oddíly, smečky, roje a kmeny, musíme vytvářet podmínky k tomu, aby sbor vůdců byl kvalitní a aby mohl také odvádět kvalitní, skautsky kvalitní práci. V tom je naše odpovědnost, síla i budoucnost skautingu u nás v duchu Svojsíkova hesla „**povinnost – odpovědnost – kázeň**“, které dal hnutí a jeho dospělým členům do vínku.

Úspěšní absolventi vůdcovské zkoušky skládají činovnícký slib, kterým se zavazují, že budou „žít a vychovávat mládež v duchu skautského zákona“. Mnohým z nich částečně nebo zcela uniká odpovědnost, která z tohoto slibu vyplývá.

I to je důvodem k tomu, aby na jedné straně činovníci, kteří přihlašují nebo doporučují další kandidáty k činovníckým zkouškám, svoje rozhodnutí lépe zvažovali, nenechali se vést pouze momentální potřebou svých středisek, která nemají a podle současně platných řádu a předpisů potřebují „kvalifikované vůdce“. Je potřeba si uvědomit, že takový „rychloukašený“ vůdce nebude své výchovné jednotce stejně příliší platný a že bude časem jenom zdrojem problémů a starostí. Na druhé straně ovšem je velká odpovědnost i na samotných zkušebních komisích, které by při vši nutné a potřebné vstřícnosti neměly podléhat falešné „dobrotě“. Měly by využívat své kompetence podle Řádu v plném rozsahu k tomu, aby se do hnutí nedostávali vůdcové nehodní tohoto označení. Mějme na paměti, že nedobré jevy stejně jako zlo mají schopnost **šířit se geometrickou řadou**. Nechť tedy pracují – a to by mělo platit pro nás všechny – tak, aby to pozitivní se ve skautském hnutí rozvíjelo přinejmenším **řadou aritmetickou**.

Postavení současných vůdců

Být dobrým skautským vůdcem patrně nikdy nebylo snadné a můžeme se jen dohadovat, jak velký podíl v celém činovníckém sboru kdy, ve které době, tito dobří vůdcové vlastně tvořili. Ani dnešní doba není určitě v tomto směru výjimkou, i když už patří k lidské přirozenosti, že současné problémy jsou pro ni ty největší. Je to nepochybně i proto, že na to nedobře v minulosti se snaže zapomíná a lidská paměť si raději uchovává jen to pozitivní. Snad je to tak dobře.

Musíme vycházet z toho, že dnešní realita, její morálka, hierarchie hodnot i sami lidé se svým chováním jsou výrazně jiní, než tomu bylo dřív. Je s podivem, že ačkoliv v dobách zakladatele českého skautingu byla mnohem nižší životní úroveň než je tomu dnes, honba, někdy až bezohledná, za „pozemskými statky“ je teď mnohem intenzivnější, a - což je mnohem horší - navíc také značně bezohlednější. Jestliže lidé dříve žili v bídě fyzické a snad i duševní, byli si toho vědomi a podvědomě se snažili z tohoto stavu vyběhnout. Neděláme si iluze o tom, že nebyla zločinnost, že lidé snad byli v té době anděly a že na zemi panoval bukolický ráj. Je však pravdou, že tehdy se lidé za své poklesky styděli, protože si byli vědomi, že nejednají správně. Současná společnost pokládá slušnost za

slabost, ne-li za něco mnohem horšího, vyžadujícího jen úsměšek, ne-li hospitalizaci v příslušném zařízení. Lež, přetvářka, opilství, porušení daného slova, manželská nevěra, to vše se dnes sice chápe jako něco nedobrého, ale jinak celkem normální jev. K tomu se přidala další metla, kterou předcházející generace neznaly, totiž drogy. Jistě, kradlo se i dřív, ale ne tolik a především, bylo to z hladu a nedostatku. Dnes dochází ke krádežím nejčastěji proto, aby se už tak dost velký majetek ještě zvětšil. To, že k tomu napomáhá i nedokonalá legislativa je sice ostudná pravda, ale nemůže to být důvodem a už vůbec ne ospravedlněním. O tom, že by zákon mohl být v rozporu s morálkou, slušností a „dobrymi mravy“ lze sice diskutovat v debatach kroužcích, ale nikdo s tím není ochoten cokoliv udělat. Je to sice kuriózní, leč pravdivé zjištění, že totiž zákony omezují jen slušné lidi, kteří by je se svými zásadami snad ani nepotřebovali, zatím co ti ostatní, které by měly usměřňovat v jejich „rozletu“, si stejně z nich nic nedělají. Do takové společnosti jsou postaveni naši vůdcové a žádá se po nich, aby mladým lidem ukazovali mravní a duchovní hodnoty, které si lidstvo za věky své existence vytvořilo a od nichž se (pomalu? – ale zcela jistě) vzdaluje.

Střet se zlem, stejně jako s lidskou hloupostí (jak pravil klasik) nelze nikdy vítězně dokončit, ale není možné ho vzdát. Jednou z forem, či cest by mohl a měl být skauting. Vždy je potřeba začít u sebe. Vůdce by tedy i v současné společnosti měl být jiný, než je dnešní průměr a měl by působit především svým osobním příkladem, svou důsledností i laskavostí na svěřenou mládež. Měl by ji upoutat vhodným programem i svou pevností v dodržování „pravidel“ skautingu. Asi není možné očekávat okamžitý efekt, ale je třeba začít, čím dříve, tím lépe. Není totiž jiné cesty k nápravě poměrů, než začít žít jinak, bez ohledu na to, co si kdo o tom myslí.

To je ovšem jen část problémů, s nimiž je současný vůdce konfrontován, byť by to byly ty zásadní a podstatné. Od doby začátků skautského hnutí se výrazně změnila materiální podmínky společnosti. Dotkne se nás to především v programové oblasti. Víme, že řada našich tradičních specifíků bude muset být řešena jinak, bude muset k těmto novým poměrům přihlídnout. Máme tu na mysli kupříkladu to, že dřevo, s nímž jsme tak rádi na táborech pracovali a sloužilo nám nejen jako stavební materiál, i jako palivo, se stává nedostatkovým a navíc drahým. Víme, že naše životní prostředí je narušené, musíme to brát v úvahu na táborech i krátkodobých výpravách. Pitnou vodu nezískáme v lesním potůčku a dnes už bohužel ani v četných studánkách, protože je kontaminovaná i podzemní voda. Likvidaci odpadků musíme věnovat zcela jinou a větší pozornost, protože tzv. „umělé hmoty“ a sklo, mnohem častěji používané, mají výrazně delší dobu „odbourání“, než klasické materiály, pokud ovšem jsou samodestrukce vůbec schopny. Na druhé straně je vybavení domácností i různé hračky a pomůcky včetně elektronických hříček tak rozšířené, že mladí lidé jsou jimi přesyceni a jen málo co je dokáže plně zaujmout. Při tom kolem nás působí dost organizací a institucí, které bezostyšně převzaly skautský program a metody, aniž by ovšem přejaly jeho morální náboj, a tím nám silně konkurují. Mladí lidé jdou za atraktivním programem, mravní hodnoty zatím nerozeznávají a tedy nebudou na prvním místě upřednostňovat to, čím bychom se právě od ostatních iniciativ měli lišit.

Ani to však ještě není všechno. Za uplynulých více než devadesát roků, kdy A. B. Svojsík přinesl skauting do této země, se výrazně změnila a především zkomplikovala zákony a to jak na ochranu životního prostředí, tak i ty, které upravují naše vzájemné vztahy. Platí i jiné

předpisy o hospodaření, daňové povinnosti, hygieně, zdravotním a sociálním zajištění, které i my musíme respektovat. K tomu si naše hnutí vydává svoje vnitřní řády, které na jedné straně vycházejí ze změněných podmínek společnosti, na druhé při administrativním způsobu řízení hnutí, které se stále víc a víc uplatňuje, ještě dále vnitřní administrativu komplikují. I s tím se musí dnes vůdce vypořádat.

Bylo tu už řečeno, že být dobrým skautským vůdcem nebylo nikdy snadné. Zdá se, že dnes je to možná ještě horší, v každém případě přibýlo podnětů, které tuto krásnou a dobrovolnou službu ještě víc komplikují a znesnadňují. Je nepochybně morální povinností všech činovníků a také dospělých členů hnutí, včetně oldskautů, aby tuto výchovnou roli vůdcům usnadňovali především tím, že z nich sejmou všechn ten administrativní i jiný balast, který doba přinesla, že jim v duchu svého slibu pomohou v jejich úsilí tak, aby skautské hnutí se stalo opět pro mláďí této země atraktivním a aby se mu vrátil kredit, který v očích veřejnosti pro svoje nesporné klady a přednosti vždy mělo.

Úloha oldskautů

Velmi složitým problémem je otázka dospělých skautů a skautek, tedy oldskautů, a jejich působení ve skautském hnutí. Pravděpodobně nejsložitěji se to jeví v zemích, v nichž bylo skautské hnutí potlačeno totalitárními režimy – fašistickým, nacistickým, komunistickým. Typickým příkladem je Československá respektivě Česká republika. Navzdory různým problémům, dosáhlo před 2. světovou válkou u nás skautské hnutí reprezentované především Svazem junáků skautů a skautek Republiky Československé vysoké úrovně a významného společenského uznání. Po likvidaci republiky a utvoření Protektorátu Čechy a Morava „pod ochranou Velkoněmecké říše“ došlo v roce 1940 k prvnímu zákazu skautského hnutí. O tom, jaký postoj skauti zaujali a jak plnili první bod skautského slibu „milovati vlast svou Republiku Československou a sloužiti jí věrně v každé době“, byla publikována řada prací a proto je to zde jen takto připomenuto. Konec 2. světové války nalezl skauty připravené a ke spontánní obnově došlo prakticky okamžitě. Také účast skautů a skautek v povstání proti Němcům byla významná. Nepodařilo se, bohužel, oprostít naše skautské hnutí od násilného, záměrného a organizovaného vlivu KSČ a infiltrace členů oddaných straně do skautského hnutí s cílem je ovládnout a rozbít zevnitř. Komunistický puč v únoru 1948 pak také přinesl oficiální konec skautingu u nás, který následoval nedlouho poté. Pokusy o obnovu hnutí byly marné. Až počátkem roku 1968, tj. v době tak zvaného „Pražského jara“ a „socialismu s lidskou tvář“, řízeného do všech důsledků tzv. progresivními členy KSČ, došlo ke druhé obnově skautského hnutí. Komunisté se však své vedoucí úlohy ve společnosti nevzdali, k čemuž jim dopomohly i okupační sovětské jednotky, a tak naše skautské hnutí oficiálně přežilo „se značně přistříženými křídly“ do roku 1970. Ukončení činnosti bylo tehdy velmi trapné a nedůstojné skautů. Teprve listopad 1989 přinesl třetí a snad již definitivní obnovení činnosti skautského hnutí v naší zemi. Není důležité se zabývat některými historickými souvislostmi, je však třeba se zamyslet nad „rozložením sil“ mezi oldskauty. Nejen jejich věkové rozložení, ale také „skautské zkušenosti“ jsou velmi rozdílné. Setkáváme se mezi nimi se skauty, kteří do hnutí vstoupili ještě za první republiky, ale jejich počet se neustále snižuje. Druhou skupinu, jak to lze zjednodušeně nazvat, tvoří

skauti a skautky, kteří se stali členy v letech 1945-1948, a jejichž myšlenkové pochody a vnímání skautingu jsou ovlivněny negativním působením členů KSC v celé společnosti a uvnitř i mimo skautské hnutí. Třetí skupinu pak tvoří ti, kdož prošli zjednodušenou skautskou výchovou v letech 1968-1970. A konečně se vytváří čtvrtá skupina z těch, kteří v dnešní době přicházejí mezi oldskauty z roverů, rangers nebo přímo ze skautských oddílů. Každá skupina operuje se svými „osobními zkušenostmi a prožitky“, které se snaží uplatnit ve výchovném systému. Chceme-li je hodnotit v širších souvislostech, je třeba zdůraznit, že „základní principy“, které položil Zakladatel Robert Baden-Powell, jsou trvalou a neměnnou konstantou, zatímco výchovné metody a praktický skauting se vyvíjí. Je dost těch, kteří argumentují Svojsíkovým skautingem a vyzývají k návratu k němu.

Různost pojetí skautingu – další problémy

Takové volání je jistě oprávněné. Ale, zároveň je třeba si uvědomit, že přístup Svojsíkova skautingu k „duchovním principům“ skautingu byl více než opatrný, což lze pochopit, ale proč to mělo u věřícího křesťana Svojsíka trvalý ráz? Proto se začal postupně rozvíjet „model Foglarova skautingu“, dodnes v některých kruzích vysoce hodnocený a glorifikovaný. Foglar dokázal smysluplně zdůrazňovat ve svých poněkud schematických románech „morální principy chlapců“, vymyslel perfektní hry, táborový program a sám přímo vychoval celou řadu dobrých členů lidské společnosti a přímo i nepřímo pozitivně ovlivnil tisíce a snad desetitisíce dalších příznivců, kteří dodnes vzpomínají na lvy „bobříků“ a jiná foglarovská dobrodružství. O duchovním principu, na nichž je založen skauting, se však ve Foglarově díle nemluví. To přiznává i jeho epigon, skaut a spisovatel Miloš Zapletal. Je pak celkem zarážející, že ve své absolventské práci LŠ „Skauting a sakralita“ staví Lenka Poludová právě na Foglarově díle, jakkoliv jiné jí citované skautské prameny jsou obsahově mnohem bohatší /5/. Nicméně je třeba dodat, že ne každý z jí citovaných skautských autorů se dokázal se „základními principy skautingu“ vyrovnat a přijmout je za své. Vraťme se však ke Svojsíkovi. Slib českých skautů, jak jej vypracoval Svojsík, pravděpodobně nikdy nebyl schválen a uznán B.-P. Stále se totiž traduje, že Svojsíkův slib byl B.-P. „požehnan“, ale zatím nikdo nedokázal předložit písemný doklad. I takové skautské osobnosti, jakými nepochybně byli Rudolf Plajner nebo Velen Fanderlik, měly zřejmě problémy s vyrovnáním se s prvním ze tří základních principů, totiž s plněním „**Duty to God - Povinnosti k Bohu**“. Je známo, že problémy se Svojsíkovým skautským slibem se táhly až do období po třetí obnově skautingu u nás a kdy bylo sněmem Junáka přijato jiné znění slibu, jež bylo schváleno WOSM a WAGGGS, a v němž „**Bůh**“ byl nahrazen „**nejvyšší Pravdou a Láskou**“. Z tohoto pohledu pak možno říci, že mezi dosud žijícími stoupenci Svojsíkova předválečného českého skautingu je řada těch, kteří se „duchovními principy skautingu“ nikdy příliš nezabývali a budovali skautské hnutí především na praktickém skautingu. Výjimku tvoří ti, kteří prošli skautskou výchovou v homogenních oddílech. Skautská mládež, která přešla z předválečného skautingu do obnoveného Junáka po skončení druhé světové války, byla svým způsobem zaskočena, protože snaha komunistů ovládnout naše skautské hnutí a začlenit je do Českého svazu mládeže byla jednoznačná a nekompromisní. Již tehdy řada skautských funkcionářů selhala a prokázala, že tři základní skautské principy jim nejsou vlastní. Oni naopak upřednostnili své komunistické přesvědčení a plnili úkoly,

kteří jim dala KSČ. I tehdy měly své výjimečné postavení homogenní oddílů s rozšířenou náboženskou výchovou. Jejich činnost však nebyla výrazněji podporována a spíše byly posouvány na okraj skautského hnutí, ačkoliv právě jejich výchovný proces stál nejbližší „základním principům“. V tomto období „vnitřních rozporů“ vyrůstali v Junáku i ti, kdo se stali členy teprve po válce. Ani politici neříkali lidem pravdu a nepopsali veřejně - až na čestné výjimky, jako byl Pavel Tigrid – nejen vnitřní komunistický tlak, ale současně také vnější politický nátlak Sovětského Svazu a jeho VKSb, později přejmenované na KSSS. Poválečné Československo nebylo demokratickým státem a proto se v něm nemohlo rozvíjet skautské hnutí podle představ Zakladatele Baden-Powella. Podobně tomu bylo i při krátkodobé obnově našeho skautského hnutí v letech 1968–1970. Ale zase do hnutí přišla další mládež. Takže, jak již výše zmíněno, po listopadu 1989 se náhle ve skautském hnutí ocitlo několik skautských generací oldskautů, z nichž mnozí prošli tvrdými represemi nacistů a komunistů, jiní pionýrskými a svazáckými aktivitami, ale podle zcela nepochopitelné zásady „co jsme si, to jsme si, teď jsem zase všichni bratři“ se odvíjelo budování obnoveného Junáka. Ruku v ruce zde stáli ti diskriminovaní i ti, kteří se podíleli na jejich diskriminaci, lidé, kteří se ocitli v registrech svazků spolupracovníků StB, političtí vězni, skauti, kteří přišli z emigrace, kam utekli před hrozbami komunistů, nevinní i vinní, ti, kteří skautské hnutí budovali i ti, kteří ho likvidovali, členové stranických skupin KSČ od ústředí po střediska, a pak ti ostatní, kteří naivně očekávali, jak všechno bude najednou čestné, poctivé a krásné. Jak však ukazuje zhruba třináct polistopadových let, opět se naplnila stará známá rabínova slova „všechno je jinak“. Bylo třeba se zmínit o těchto skutečnostech, aby bylo možno na ně navázat se zřetelem na „odpovědnost vůči hnutí“, jak ji chápou různé skautské generace i s vědomím toho, že také skauting ve světě během svého již téměř stoletého trvání zaznamenává nejen početný růst svých členů, ale také trvalý a zcela logický vývoj.

Naši oldskauti a současný skauting

Položme si nyní několik otázek:

■ „Jsou si staří skauti, kteří toho často mnoho o základních principech skautského hnutí nevěděli a nikdy ani neslyšeli a necítili potřebu se jimi zabývat – kromě více méně jen formálního přístupu, protože se to u nás příliš nenosilo, oprávněni zasahovat a vyjadřovat se k dnešnímu stavu, kdy náš skauting teprve hledá svou tvář?“

■ „Protože většinou kladli důraz na praktický skauting a maximálně na morální hodnoty skautingu (duchovní výchova a hodnoty se přece jen od morálních v širších souvislostech liší, byť ty morální jsou jejich součástí – viz dílo Jaroslava Foglara), uvědomují si, že současný praktický skauting stojí skutečně někde úplně jinde, než tomu bylo za první republiky, po druhé světové válce nebo v letech 1968–1970?“ Zjednodušeně řečeno, mládež zcela evidentně již dávno pochopila, že „hrát si na Indiány není perspektivní“. V tom je také patrný jistý úpadek „Lesní moudrosti“, při vši úctě k ní i k Ernestu Thompsonovi Setonovi.

■ „Vnímají skutečnost, že se výchovné metody praktického skautingu ve světě neustále vyvíjejí a modifikují podle potřeb a stavu poznání mládeže v té či oné zemi?“ Předpokládá se, že takové úpravy je třeba provádět jednou za tři až čtyři roky. Skautský program je flexibilní a je schopen se adaptovat na potřeby mládeže a společnosti, v níž skauti žijí, pracují a „hrají si“. Proto jsou dnes skauti schopni a připraveni se podílet na celé řadě společensky velmi významných projektů v naprostém souladu s druhým základním principem „povinnosti k druhým neboli k bližním“.

■ „Nepovažují tento vývoj skautských výchovných metod za zpronevěření se skautingu?“ Pokud ano, pak ani oni nepochopili, že „**základní principy skautingu jsou neměnné**“, ale na nich lze stavět praktický skauting tak, aby splňoval požadavky související s vývojem lidstva. Omluvou takových „ortodoxních“ oldskautů může být jen fakt, že vlastně nikdy základní skautské principy příliš nevnímali a spíše jen o nich hovořili.

■ „Zamyslili se někdy nad tím, jaký může být jejich skutečný podíl na výchově nové mladé skautské generace, pokud se nedokázali adaptovat do moderního praktického skautingu?“

■ „Jakou odpovědnost za pozitivní vývoj ve skautském hnutí mohou dnes převzít?“ To je zcela zásadní otázka. Skautské hnutí ve světě prošlo svým vývojem v době, kdy u nás bylo několikrát potlačeno a vazby na světový skauting byly vyloučeny. Představa, že náš český skauting je ten jediný pravý, který nabídneme světu, evidentně selhala. Světový skauting je někde úplně jinde. Není řečeno, že ve všem je dobrý a vyhovuje představám českých skautských seniorů. Současný světový skauting se ve svých projektech opírá o expertní studie odborných týmů, které pak jsou předkládány a projednávány na příslušných Světových skautských konferencích a jiných oficiálních akcích. Dokladem toho jsou obsáhlé reporty, které předkládají WOSM i WAGGS skautské světové veřejnosti, aby ji motivovaly pro další úspěšný a cílevědomý rozvoj skautského hnutí v souladu se současnými potřebami lidstva. Skautské hnutí není přece něco izolovaného, ale je trvalou a neměnnou součástí lidské společnosti, které veškeré své výchovné úsilí směřuje ve prospěch lidstva. Česká republika není „pupek světa“, kterému by se i třeba jen ten „skautský svět“ klaněl. Je jisté dobré cítit historii skautského hnutí a vracet se k ní, respektovat zesnulé i dosud žijící osobnosti, které zasvětily své životy skautingu, ale to nosné se vytváří dnes, v této minutě, v hodině, dni, měsíci a roce, desetiletí, století a tisíciletí. Chtějí-li skautští senioři znamenat ve skautském hnutí více než, že jsou „obětavými úředníky, zajišťujícími solidní chod středisek a okresů“, pak musí především hodně pracovat sami na sobě. Pokud to nedokáží, pak se musí smířit s tím, že budou oldskauty, které sice bude současná mladá skautská generace s jistými výhradami (která mladá generace je vůči těm starým nemá) respektovat či spíše jen trpně tolerovat, ale nic víc již očekávat nemohou. Zkušenosti aktivních a respektovaných skautských seniorů ve světě jsou toho dokladem. Baden-Powell stále připomínal, že skautským činovníkem a zejména skautským vůdcem může být ten, kdo si do stáří v sobě zachoval duši chlapce (tomu jednoznačně vyhovoval přes všechny výhrady Foglar), čili dokázal **být boy-man, tedy chlapcem a mužem současně**. Jedině tak je schopen vžít se do myšlení a konání mladých a jediné tak může dosáhnout u nich nepředstíraného, ale skutečného respektu. Musí být pro nastupující skautskou generaci starším bratrem, spolu-

odpovědným za skautskou výchovu a současně se na každodenním životě oddílů podílejí-cím, a nikoliv jen pouhým komandujícím a sekýrujícím velitelem. Skautští seniory a skautské seniorky musejí být především mladším skautům staršími bratry a sestrami, poctivými rádci, kteří jsou schopni respektovat mládí a jeho názory, být s některými nelze vždy souhlasit. Mládí bylo vždy revoluční či pokrokové, pomineme-li zprofanovaný význam tohoto slova za komunistické totality. Takovými byli i oldskauti a oldskautky v době svého mládí, i když si to dnes většinou nechťejí přiznat. Musejí usilovat o to, aby se pro současnou mladou skautskou generaci stáli autoritami, které budou reprezentovat hnutí na veřejnosti, při jednání s úřady a při podobných „úředních“ i jiných jednáních a akcích, při kterých mohou uplatnit své životní zkušenosti a mohou tak prospět nejen mladým a hnutí, ale současně i sami sobě. Upevní si v sobě své skautské sebevědomí, přijmou jistou část odpovědnosti za středisko či okres a za hnutí jako takové, a zároveň se zbaví pocitu, že je už nikdo nepotřebuje, že je ti mladí přehlížejí a o jejich práci nestojí. Nelze neustále „plakat nad rozlitym mlékem. Scott Peck /7/ o odpovědnosti píše „Problémy života nemůžeme vyřešit, pokud se nepustíme do jejich řešení. Může to vypadat jako úplná samozřejmost nebo primitivní tautologie, ale zdá se, že velká část lidstva to přesto není schopna pochopit. **To proto, že než začneme problém řešit, musíme za něj převzít odpovědnost...**“.

„Pokud si ti mladí neuvědomí, že skautské seniory a seniorky potřebují, nemáme naději. Některá podbízení se těm mladým, kterých jsme byli svědky, neměla rovněž naději na úspěch a zkrachovala. Navíc mohla být zneužita. Chce-li být skautská seniorská generace, o které Iva Macková říká, že „je nevyskautovaná“, respektována, musí se o to přičinit sama a pak ji bude skautské mládí brát. Jiné cesty není. Mladší oldskauti mají v hnutí působit především jako vůdci oddílů, smeček a rojů, pokud mají pro tuto zásadní, základní, jedinečnou a pro hnutí nedůležitější činnost duševní, duchovní, morální a fyzické předpoklady. Starší oldskauti pak mohou svou víru ve skautské hnutí a své skautské zkušenosti projevit vykonáváním těch doprovodných administrativních, ekonomických a dalších funkcí ve střediscích, okresních a krajských radách i na ústředí. Předpokladem jejich úspěchu je, že se dokážou adaptovat na současný stav skautského hnutí a hlavní náplní jejich skautské aktivity nebudou jen nostalgické vzpomínky na to zašlé, ale jediné pravé bezchybné skautské mládí, a naopak budou na sobě až do svého odchodu do věčných lovišť pracovat – samozřejmě, dovolí-li jim to jejich zdravotní stav. Není pochyb o tom, že pro hnutí je významné rovněž uplatnění oldskautů jako instruktorů v LŠ a LK, tam mohou často být nezbytní, ovšem **za předpokladu, že jsou skutečně „skautsky v obraze a up to date“.** Takovou představu o působení dospělých ve skautském hnutí obsahují také strategické texty WOSM „Adults in scouting“ /8/ a „Introduction to Adults in Scouting“ /9/, kde je formulována mnohem širěji, konzistentněji a pregnantněji. Oldskauti mohou být velmi užiteční a prospěšní pro skautské hnutí. Závisí to především na nich samotných. Jejich odpovědnost za další budoucnost a úspěšný rozvoj hnutí je nesmírná. Musí si ovšem uvědomit, že nejsou spasiteli a neomylní, že jsou jen normálními staršími bratry a sestrami současného skautského mládí, které má právo na vlastní názor. Nezvádnou-li svou odpovědnost k hnutí v tomto smyslu, pak ublíží hnutí i sobě. V takovém případě všechny jejich omluvy a výmluvy jsou zcela nepřijatelné, protože skautsky i lidsky selhali především právě v tom, že nedokázali naplnit základní principy skautingu, skautský slib a skautský zákon.

„Skauti“ – komunisté

Mezi oldskauty jsou rovněž takoví, kteří již od roku 1945 plnili ve skautském hnutí úkoly, které jim byly uloženy KSČ, politickou stranou, která po celou dobu své existence skautské hnutí nenáviděla a vždy usilovala o jeho třeba i násilnou likvidaci. Militantní ateismus vyznavačů třídního boje, revoluce a násilí, to znamená programu KSČ, nikdy nebyl, není a nebude slučitelný se skautingem. Takoví „skauti“ selhali absolutně, protože svým jednáním porušili skautský slib a skautský zákon a vědomě skautské hnutí i jednotlivé skauty nebo skautky „likvidovali“. Dlouhodobě projevovali svou loajalitu vůči KSČ – někteří dokonce – a zradili skautské hnutí, zřekli se základních principů, skautského i činovníckého slibu, popřeli skautský zákon. Jsou za mnohé škody napáchané na našem skautském hnutí jednoznačně odpovědní. Jejich konání bylo založeno na známém sloganu **„Je lépe mýlit se se stranou, než mít pravdu proti straně“**. Pokud v nich zůstala aspoň špetka svědomí a skautství, měli by veřejně vystoupit, omluvit se a odejít do ústraní. Jiné cesty pro ně není. Volí-li místo toho taktiku „já nic – já muzikant“, jakými skauty byli ve skutečnosti, postrádají-li smysl pro pravdu, lidskou a skautskou čest a lidský a skautský vztah k bližnímu? Ti se vlastně vyloučili ze skautingu sami, protože také ztratili smysl pro odpovědnost vůči hnutí, kterou slovně halasně vyznávali. Pokud vůbec kdy nějakou měli, dovedlo-li je stranické přesvědčení až ke zradě. **Od počátku přece museli vědět, že principy komunistické násilné revoluce a třídního boje jsou neslučitelné se skautingem.** A přece do toho schizofrenního vztahu šli. A dnes... České skautské hnutí již více než deset let na jejich omluvu čeká, stále však marně. Nejen to, mnozí zapřeli svou morální odpovědnost za činy, které spáchali ve službách komunismu proti skautskému hnutí a proti svým bližním, a po krátkém pobytu „ze zdravotních důvodů“ v ústraní ve svém „aktivním“ působení ve skautském hnutí pokračují. Jak je vidět, ani „komunistickou konstruktivní kritiku a sebekritiku“ se nevzali k srdci. Nebo snad právě naopak? Se smutkem v duši a s údivem sledujeme vysokoškolské pedagogy-skauty vysvětlující své podle nich velice úspěšné antikomunistické aktivity, aniž by se výrazněji přiznali a přihlásili ke své stranické příslušnosti, a veřejně přiznali své členství v KSČ, své působení ve stranické skupině při ústředí Junáka v době „Pražského jara“, a svůj podíl na trapné a nedůstojné likvidaci Junáka v roce 1970. S údivem sledujeme jejich postoj ke skautskému slibu a úsilí ospravedlnit vypuštění slova Bůh z tohoto slibu. Obtížné jednání se zástupci WOSM pak chtějí zlehčit, aniž by se seznámili s výkladem slova Bůh v „základních principech“ a tento výklad byli ochotni aspoň tolerovat, když už ne respektovat. Pokusy o moderní rozšířené ekumenické vnímání světa, jak je prezentováno nejen křesťanskými církvemi, a jak bylo vnímáno již B.-P., je jim zřejmě vzdálené. Můžeme pochopit to, že jsou bezkonfesní, těžko se můžeme smířit s jejich schizofrenními postoji, jestliže vyznávali a vyznávají na jedné straně skautské ideály, což vyplývalo z jejich členství ve skautském hnutí a života v souladu se skautským slibem a zákonem, a současně na straně druhé oficiálně přijali marxisticko-leninskou materialistickou filozofii právě jako členové KSČ. Rozhovory s nimi ukazují, že si vysvětlující zdůvodnění svých komunisticko-skautských postojů promysleli a připravili, ale v podtextu jejich slov cítíme tu nejistotu, to drama, které se odehrává v jejich duši, to vnitřní úsilí sama sebe před sebou samým ospravedlnit. A navíc – archivují vypovídají.

Co je a pro koho je skauting

Šaman píše, že „skauting je hnutí, původně myšlené jen jako organizace pro mladší hochy, ale brzy domyšlené a rozšířené na celoživotní bratrské (sesterské) sdružení všech lidí, kteří skautských životním stylem usilují o vyšší a hodnotnější lidství. Skauting není spolek, není to nějaký koníček, není to ani pouhá příjemná náplň volného času. Skauting musí prolínat každou hodinou života, každou činností, každým skutkem. Skauting formuje i myšlení světa a života, jeho stupnici hodnot. Skauting je tedy životní styl... Není a nechce být novým náboženstvím, staví však na duchovních hodnotách, na upřímném přijetí vztahu člověka ke Stvořiteli a Dárci všeho života... Skauting je kompasem... Skauting je tedy výběrové, náročné hnutí, do kterého se zapsali už mnozí, ale v němž žádoucích kvalit skautství dosahují nemnozí“ /10, 11, 12, 13/.

Pod zorným úhlem Šamanových slov vycházíme z vědomí, že **skautské hnutí je svým způsobem aspoň morálně odpovědné za ty, kteří a které prošli jeho výchovou**. Pokud by se skautské hnutí této své odpovědnosti zřeklo, zcela by pozbylo smyslu své existence a svého poslání, jak to formulovali jeho Zakladatelé. Současně ovšem zdůrazňujeme, že skautské hnutí je otevřeno všem... Hovoříme, že skautské hnutí je výběrové a zároveň je otevíráme mládeži celého světa. Ano, skauting je otevřen všem, ale... Máme samozřejmě na mysli nejen mládež, ale i dospělé. Táta Plajner zdůrazňuje, že „**skauting je řehole**“. Jistě, vstoupí-li dítě do smečky či do oddílu a po nějaké době zjistí, že ten očekávaný program, ta slibovaná dobrodružství, vše, co tam prožívá, není pro ně zajímavé a přitažlivé, jednoduše odejde a třeba se již nikdy ke skautingu nevrátí. Často opouští mládež skautské hnutí někde na rozhraní skautského a roverského věku. To je na pováženou. Častou příčinou bývá nekvalitní vůdce. Stane se, že prostě někdo, přes veškerou snahu, přes třeba i nadměrné úsilí, prostě pro vedení oddílu nemá potřebné předpoklady. Může být užitečný a úspěšný na jiném „skautském postu“, ale jako špatný vůdce hnutí spíše škodí než prospívá.

Skauting je otevřen všem, kdo přijmou jeho základní principy za své a ztotožní se s nimi. Tak je možno argumentovat především u dospělých, protože děti vše vnímají jiným způsobem a jejich chápání je úměrné jejich věku. V současné době taková formulace snad ani některým roverům moc neříká, pokud vůbec něco víc, než její formální znění. Kdo prošel jako dítě skautskou výchovou, musí teprve skautsky dozrát, aby pochopil smysl a poslání hnutí a přijal je jako svůj životní styl. A to lze očekávat spíše jen výjimečně ve čtrnácti či patnácti letech. Mnozí nepochopí skauting ani v osmnácti, ani později.

Již výše jsme podrobněji uvažovali o úloze oldskautů ve skautském hnutí. Pokusme se nyní odpovědět na otázku „jak je to se skutečným vztahem dospělých ke skautskému hnutí a jak oni skautské hnutí vnímají?“

Na celém světě je mnoho významných osobností vědy, kultury, politiky, kteří prohlašují, jaký význam pro jejich životní dráhu měla skutečnost, že prošli skautskou výchovou, a jak skauting poznamenal jejich život. Nebudeme se zde zabývat laureáty Nobelovy ceny či kosmonauty. Jde nám zjednodušeně řečeno o všechny ty, kteří skautskou výchovou prošli.

Mezi nimi jsou takoví, kteří byli do té míry skautingem pozitivně ovlivněni, že skautskému hnutí zůstávají věrní až do konce svého života. Z uvedeného lze soudit, že dospělí, kteří se hlásí ke skautskému hnutí, měli by být vždy lidé čestní, žijící v souladu se základními principy skautství a naplňujícími do posledního svého dechu skautský zákon a slib. Mnozí oldskauti sami sebe skutečně považují za jediné pravověrné, poctivé a čestné skauty. Podívejme se trochu do historie skautského hnutí a pokusme se o odpověď, zda je tomu skutečně tak.

Jako vzory pro skauty jsou především uváděni antičtí hrdinové, rytíři, samurajové, pro mnohé i američtí indiáni. Po pravdě řečeno, vždy a za všech okolností muselo jít jen a jen o ty hodné, pokud tací vůbec byli a nejde jen o tradovanou iluzi.

Často se dovoláváme moudrosti řeckých filozofů, ale jakápak moudra filozofická a snad i politická, uvědomíme-li si, jak asi vypadala „res publica“ a jaké bylo ve skutečnosti chování „řeckých filozofů“, kvetlo-li ve starém Řecku otroctví. Neboli – zásad „plná ústa“, ale skutečný život byl zřejmě jiný a pro otroky jistě nijak sympatický.

Hledání vzorů

Jen na okraj – Krupička píše, že „Lidé, kteří vyjadřují své hluboké rozhořčení nad krutostí a zločiny conquistadorů v zemi Inků a Aztéků... by měli se stejnou rozhodností odsoudit zločiny a krutosti, spáchané Inků a Aztéků proti tisícům nevinných členů porobených národů; takové rozhořčení však zcela chybí. Historikové shromáždili a analyzovali do nejmenších detailů zločiny Evropanů, neuronili však jedinou slzu nad osudem statisíců, milionů indiánských mužů a žen, kteří zahynuli v domácích imperialistických válkách, nebo byli obětováni v barbarských rituálech na oltářích Aztéků, Inků, Mayů, Čibčů a Toltéků“ /14/. Lze jednoznačně souhlasit s Krupičkou, píše-li (l.c., str. 22) „nezměřitelná byla fyzická a morální devastace, způsobená otrokářstvím“. Rasová segregace leckde přežívá dodnes, ale jak divně zněla slova v dopise amerického černocha, který narukoval za druhé světové války do armády USA a v místě soustředění – ještě na území USA – neměl jako příslušník černé rasy přístup do „společenské místnosti“, kde si „dopřávali dobrého jídla a moku“ bílí příslušníci armády USA spolu s německými zajatci /15/. A pokud jde o staré Řecko, nic kromě neustále glorifikovaného díla filozofů již lidstvo nezajímá, tím méně pak nějaký otroci. Proč taky? Konec konců, proč by nás měli zajímat otroci ve starém Řecku, když jsme se nikdy nepozastavovali nad otrokářstvím a trhy otroků na našem území za vlády Přemyslovců. Stále si klademe otázku „jakými vzory mohli být skautům středověcí rytíři?“ Jsou uváděny celé soubory ušlechtilosti a morálních zásad, které se rytíři v té době zavázali dodržovat. Ani takové vzory nelze přece přijímat bez výhrad. Jistě, byli takoví a onací rytíři stejně jako dnes jsou takoví a onací skauti. Nicméně lze předpokládat, že závěr devatenáctého století a století dvacáté zná spíše rytíře „jen z doslechu“ a z „ústního podání“. Konec konců, ani ti ušlechtilí „tři respektive čtyři mušketýři“, jak je popisuje Dumas, nebyli ve všem právě vzorem oné rytířské ušlechtilosti. A jak dožráli a vyspěli mnozí, kteří ve svých zemích dostali šanci považovat „rytíře západních civilizací“ a „japonské samuraje“ za své vzory ve dvacátém století? V Evropě z nich vyrostli fašističtí a nacističtí a jim podobní hrdlořezové –

nešlo jen o Němce a Italy, což je obzvlášť tristní, a z nástupců tak uctívaných samurajů, těch v boji vždy čestných japončků, se stali bezohlední vrazi a kamikadze 2. světové války, a opět ve skutečnosti nešlo jen o Japonce. Krupička dospěl zhruba k závěru, že pokud národy a státy budou za své nejvýznamnější historické úspěchy považovat svá vítězství na bitevním poli a podmanění si jiných národů, nemá lidstvo šanci.

My Češi si rádi připomínáme již výše zmíněného krále Jana Lucemburského a jeho hesla „Ich dien“. Pekař v souvislosti s Janem Lucemburským píše „V září 1310 pojal Jan, 14letý syn Jindřicha VII., za choť Elišku, sestru Václava III., a v prosinci zmocnil se Prahy a s ní panství v zemi... trávil život pravidelně za hranicemi. Byl to štíhlý, světlovlasý rytíř francouzského typu i vychování, nadaný, ale těkavý a marnotratný, toužící především po dobrodružstvích vojenských nebo triumfech rytířských. Přes to osvědčil se jako obratný a šťastný diplomat...“ /16/. Při znalosti těchto skutečností můžeme skutečně považovat Jana Lucemburského za mimořádný vzor rytířské čestnosti pro naše skauty a rovery? O přijatelnosti jeho hesla pro roverský typ skautingu jsme se již zmínili dříve. V díle Palackého /17/ ovšem najdeme příznivější hodnocení tehdy již slepého Jana Lucemburského v souvislosti s bitvou u „Kreščáku“ v roce 1346, včetně známého výroku Janova „Toť bohdá nebude, aby král český z boje utíekal“. „Na znamení vítězství sňal král anglický s přílbice krále Janovy tři supí péra s nápisem „Ich dien“, i dal je svému synovi, Černému princí, jenž přední čest toho dne byl sobě vysloužil. On postavil je do svého štítu, jež užíval co princ waleský; ony pak zdobí až podnes erb jeho nástupců, princů totiž waleských“. Nicméně, nahlédneme-li hlouběji do oné doby, pak je zřejmé, že Jan Lucemburský se do Českého království vrátil jen tehdy, kdy potřeboval prostředky na vedení dalších válek a za tím účelem zemi plundroval. Podíváme-li se na svět očima Krupičkovy, zapochybujeme, zda právě váleční hrdinové mají být vnímáni jako zářné vzory pro mládež. Výše citované dopisy vojáků z různých válečných dobrodružství, dopisy těch, z nichž mnozí padli krátce po napsání svého „posledního“ dopisu, opět ukazují, že „všechno je jinak“. Boj za svobodu vlasti je třeba ocenit a vyjadřovat to svým způsobem i slib českých skautů, ale zpětně se obětování mladých životů v širších souvislostech jeví přece jen poněkud problematické a snad i zbytečné. To platí především pro válečné expanze. Nicméně je zřejmé, že proti násilí, nesvobodě a národnostnímu útisku je potřeba se postavit a obětovat i život. Musíme si ovšem být vědomi toho, že na ty, kdo „se takto obětovali pro vlast“, si později sem tam občas někdo vzpomene, nejčastěji pak jejich příbuzní, ale jinak? Svět by se ve dvacátém i jedenadvacátém století vyvíjel docela jinak, kdyby se ti, kdo vyvolali vojenské konflikty, museli postavit jako ve středověku do první linie a věst „svě věrné“ do války. Tomu tak ve skutečnosti není, a ti, kteří jsou odpovědní za války, násilí, koncentrační tábory a gulagy, holocaust, a teroristické akce, si pohodlně sedí v zázemí a užívají si života, dokud válečný a jiný konflikt neprohrají. Ale i pak se s vítězi často dohodnou, jak jsme toho konec konců svědky i u nás již od prvních chvil podivné listopadové sametové revoluce v roce 1989. Vždyť přece šlo jen o předem dohodnuté předání moci /18/. A rozhlédneme-li se u nás i po světě, snad jen norimberský proces zlikvidoval alespoň pár nacistických pohlavářů v Německu a následně pak i v Japonsku, ale jinak – pomalu a jistě se tvůrci zla a jejich přísluhovači navracejí „do života“ a získávají nové pozice v ekonomice a pak i politice – všechno je zapomenuto. Aplikujeme-li to na poměry v českém skautském hnutí, tam vlastně můžeme pozorovat něco podobného, ti aktivní vždy a všude se také schovávali a stále schovávají za ušlechtilá hesla.

Anglické a americké počátky

Počátky britského skautingu spolu s již existujícími organizacemi pro výchovu mládeže (např. Boys Brigades) měly za hlavní cíl výchovu ostrovní mládeže k obraně a posilování britského imperia. Snad právě proto Baden-Powell nejprve své výchovné metody nabízel již existujícím organizacím, než pochopil, „že všechno je skutečně jinak“ a, jsa do jisté míry k tomu donucen okolnostmi, organizuje v roce 1907 se skupinou téměř náhodně vybraných chlapců – samozřejmě ještě neskautů – svůj pokusný a velmi úspěšný tábor na ostrově Brownsea (Brownsea Island August 1st – 9th 1907), což je ve skautské historii považováno za historický začátek světového skautského hnutí, ačkoliv první skutečně skautský tábor se konal až o rok později, tedy v roce 1908 na Park Shields Farm poblíž vesnice Humshaugh, Northumberland (Humshaugh Camp, August 22nd – September 4th, 1908). Tato informace naznačuje, jak ošidné je zacházení s historickými fakty, tím více, čím více kamínků do historické mozaiky chybí. I když ještě o některých osobnostech bude řeč, zkušenost nás učí, že „lépe je nevracet se k historickým osobnostem, a pokud je to nezbytné, pak se nepídit po jejich skutečném životě a jeho podstatě, protože velmi často přicházíme o iluze. Za zcela jasnou samozřejmost se považuje skutečnost, že vše špatné je zapomenuto podle všeobecně známých slov De mortuis nil nisi bene – O mrtvých jen dobře. Rozporů mezi slovy a činy u většiny významných osobností je nejméně tolik jako hub po dešti. A to ještě nehovoříme o jejich soukromém životě, na hony vzdáleném od ideálů, jejichž hlásáním mají přeplněná ústa. A pak hovoříme o morální odpovědnosti koho a za co“. Ani oslavované osobnosti nejsou prosty omylů a chyb ve svém životě. Důležité je, aby si jich samy byly vědomy a aby byly schopny a ochotny je přiznat. Takovou pokoru nutno přijmout a respektovat. „**Ano, odpouštět se viníkům kajícím, ale neodpouštět se viníkům bez studu**“ /20/.

Společenská a hospodářská situace postviktoriánské Velké Británie koncem devatenáctého a počátkem dvacátého století byla značně složitá. Vojenské zkušenosti B.-P. v Asii i v Africe nebyly nic radostného a povzbuzujícího, jakkoliv byl schopen dokonalého pobytu i pohybu v přírodě. Obtížné se vyrovnával s tvrdými a bezohlednými vztahy kolonizátorů ke kolonizovaným, kdy život „domorodce“ postrádal kromě pracovní síly jakoukoliv jinou hodnotu. Snad právě v té době se začaly u B.-P. rodit představy o jiném než koloniálním přístupu k bližním a o výchově mládeže. A přesto nebo právě proto B.-P. nejdříve přemýšlel o tom, jak uplatnit svou představu o výchově mládeže ve Velké Británii v již existujících organizacích, zaměřených spíše jen na přípravu anglické mládeže pro obranu koloniálního impéria, což skončilo k jeho zklamání neúspěchem. Pro světový skauting to však bylo štěstím.

B.-P. se zřejmě uvědomil, že není jeho posláním vychovávat Brity pro „údržbu“ britských kolonií, ale, a to především, pokusit se uplatnit své představy a zkušenosti ve výchově mládeže v širších než britských souvislostech. V té době poznal osobně Ernesta Thompsona Setona, a nejen to – vyměnil s ním několik dopisů a měl k dispozici i jeho díla „**Dva divoši**“ a „**Svitek březové kůry**“. Pochopil, že podobnost Setonových „Woodcraft Indians“ a jeho „Boy Scouts“ není náhodná. Ze slavné „poslední z válek džentlmenů“ z Mafekingu si přinesl další úspěšnou „experimentální“ zkušenost s mladými zvědy-scouty a osobní i písemný kontakt s novozélandským podplukovníkem Davidem Cossgrovem, který rov-

něž bojoval v burských válkách v rámci novozélandského kontingentu. Také Cossgrove měl podobnou představu o výchově mladé generace jako B.-P. nebo jako ETS, na Novém Zélandě založil své „**Sentinels – Strážce či Hlídky**“, aby se pak stal zakladatelem skautského hnutí na Novém Zélandě. B.-P. měl své vlastní „válečné“ zkušenosti, obohacen byl zkušenostmi Setonovými a Cossgroveovými, stejně tak jako úspěšným táborem chlapců, kteří dosud nepoznali skauting, na ostrově Brownsea, a rozhodl se psát svůj „**Scouting for Boys**“, nejprve na pokračování po jednotlivých částech, až konečně, díky obrovskému zájmu jako knihu. B.-P. si uvědomil odpovědnost, jakou má nejen sám před sebou, ale před lidskou společností. Bylo mu jasné, že, má-li se stát skautské hnutí, jehož perspektivy se mu již rýsovaly nejen v myslí, na papíře, ale i ve skutečnosti, skutečně světovým, a to bylo to, o čem B.-P. jako velký humanista a odpůrce válek a násilí snil, musí se oprostít od jakékoliv formy militarismu, a musí hledat mírovou cestu, která vede k Bohu a k respektování - účtě k bližnímu, stezku vedoucí k humanismu. Počátky skautingu nebyly v tomto pojetí snadné. Proto se skautské hnutí postupně vypracovávalo tímto směrem až k zakotvení a přijetí „Základních principů“ v průběhu dvacátých let minulého století. Odpovědnost B.-P. jako Zakladatele světového skautského hnutí byla skutečně nesmírná. Je škoda, že v té době již stál mimo skautské hnutí ETS, který hledal pro skautské hnutí a zejména pak pro své hnutí Lesní moudrosti vzory u amerických Indiánů. Ačkoliv i zde lze namítnout, jakými vzory mládeže byli ti ušlechtilí Rudí mužové. Jen těžko se ETS smířoval s tím, že „hraní si na Indiány jen těžko může být výchovným programem pro mládež 20. století“. Aniž bychom se chtěli v této práci zabývat podrobněji historií skautingu, považujeme za nutné upozornit na pozoruhodnou informaci, pocházející od amerických skautů. Daniel Carter Beard, pozdější Uncle Dan u organizaci amerických skautů, založil někdy koncem devatenáctého století program pro chlapce nazvaný „Společnost synů Daniela Boona“, (Daniel Boone, /1734–1820/ byl americký hraničář) v roce 1905 to byli „Chlapci-pionýři“. Trochu to připomíná Cossgroveovy Sentinels na Novém Zélandě. Byla to vlastně určitá forma konkurence „Woodcraft Indians“, které vedl ETS. A tak se uvažuje, že B.-P. se seznámil s Beardovým programem, který pak adaptoval na své vojenské zkušenosti a na podkladě toho založil Boy Scouts. V roce 1910 pak Beardova organizace vplynula do vznikající organizace amerických skautů a sám Beard byl první „Commissioner“. Paralelně s tím ovšem probíhalo také začlenění hnutí ETS do organizace amerických skautů. Beard je uváděn jako její zakladatel. Ani Setonovo ani Beardovo hnutí však nedosáhlo významnějšího počtu svých členů. Konec konců, v tak velké zemi jako jsou Spojené státy nijak nepřekvapuje, že se tam našlo více těch, kteří se věnovali výchově mládeže. Po zkušenostech s úspěchy organizací jako jsou YMCA a YWCA se to jeví jako logické. Teprve skautská organizace Boy Scouts of America se rychle stala nejsilnější skautskou organizací v USA, kde si získala zcela mimořádný respekt a to nejen ona jako taková, ale také její členové a ti, kdo jí prošli, zejména, pokud se stali nositeli „Eagle Scout - Orliho skauta“. Vrátime-li se do historie našeho skautingu, uvědomíme si, že bylo také více těch prvních nadšenců - skautských vychovatelů. A to samozřejmě neuvažujeme o organizování skautů při různých politických stranách.

Hovoříme o odpovědnosti těch, které mládež považuje za své vzory. Snad si to ani sami neuvědomují. Na druhé straně je to jistě trochu tragédie, že společnost odpouští těm svým vzorům jejich lidské poklesky a staví na odiv někdy i jejich nezasloužené úspěchy. Hledání vzorů pro mládež pak selhává, – jak to často vidíme u problematické slávy některých

sportovců nebo zpěváků zejména populární hudby nejen u nás, ale i jinde ve světě – ve světě plném lží, podvodů, násilí, neřestí, drog a vražd. Selže-li takový vzor, pak lze jistě těžko hledat pro něho omluvu, i když se mu mnohé pardonuje právě díky jeho popularitě. **Selže-li dospělý skaut, skautský činovník, vůdce oddílu – je to na pováženou. Tím spíše, pokud tak koná vědomě. Zcela neomluvitelné je, pokud dospělí skauti spojovali a spojují činnost ve skautském hnutí, své skautské uvažování, rozhodování a konání pod zorným úhlem své příslušnosti k politické straně a jejich filozofii nebo svého pozitivního vztahu k nacionalistickým, protináboženským, nábožensko-fanatickým a jiným lidstvo a společnost poškozujícím tendencím.**

Osudová setkání

Několik následujících příkladů ukáže, že se skutečně takové tendence nevyhýbaly a nevyhýbají ani skautskému hnutí. **Hledání způsobu, jak se jim vyhnout, je jedním z nejtěžších úkolů skautingu. Ale – kdo je ten spravedlivý, ten jediný spravedlivý a vyvolený, který je oprávněn k tomu, aby jiné posuzoval, hodnotil a soudil?**

Smutnou skutečností zůstává, že po nástupu Mussoliniho fašismu v Itálii došlo k zákazu tamního skautského hnutí, které tam existovalo v letech 1912–1922. Mnozí skauti emigrovali, jiní udržovali vzájemné vazby i kontakty se zahraničím a hnutí bylo obnoveno v letech 1944–45 tak rychle, jak byla Itálie osvobozována. To, že se němečtí skauti nestali před 2. světovou válkou členy mezinárodního skautského hnutí mělo příčiny jednak vnitřní, související i se značnou rozštěpeností skautských organizací v zemi – dost podobné je to zřejmě i dnes – ale také proto, že si angličtí skauti pamatovali německé zločiny, páchané během 1. světové války. Víme, že většina německé mládeže skončila v Hitlerjugend – Hitlerově mládeži. Při povaze Němců lze jen těžko předpokládat nějaký větší odpor v těchto souvislostech. Nadšení pro Vůdce Velkoněmecké říše bylo značné. Nicméně stejně jako v předchozím tak ani v tomto případě nemáme k dispozici informace o odporu italských nebo německých skautů proti totalitním režimům.

Je však dostatečně známo, jak bylo v roce 1933 do značné míry zneužito skautské Jambooree, které se konalo v Maďarsku, k propagaci „Velkého Maďarska“. O tom jednomu z autorů podrobně vyprávěl v sedmdesátých letech Táta Plajner, a lze se to dočíst v Plajnerově nyní i na CD dostupném souboru historických studií o našem skautském hnutí.

Skauti proti totalitě a jejím důsledkům

Je všeobecně známo, že se prostí skauti dokázali postavit proti totalitě nacistické i komunistické a byli tvrdě persekvoáni. Podrobnosti o osudech skautů pod různými totalitami jsou uvedeny v knize Pieta Kroonenberga /21/. I když lze mít k popisu událostí tak, jak je uvádí Kroonenberg, výhrady (prameny, z nichž Kroonenberg čerpal, byly evidentně značně omezené a tudíž ne zcela přesné – často šlo jen o subjektivní písemná nebo ústní sdělení

přímých účastníků), přece jen jde o relativně slušný pokus popisu historie skautského hnutí v zemích ovládaných totalitními systémy. Došlo i u nás na hrdelní tresty. Nechceme zde podrobněji hovořit o tom, že po vzniku Slovenského štátu v roce 1939 přešli skauti do Hlinkovy mládeže, nebo že také vytvoření jednotné organizace Junák v tomtéž roce nebylo bez problémů a zcela zřetelně ovlivnilo další poválečný rozvoj skautského hnutí u nás. Již jsme naznačili i to, jak byli komunisté infiltrováni do našeho skautského hnutí již od roku 1945, nebo jak komunistická strana usilovala o vnitřní rozvrat našeho skautingu ve svém úsilí o vybudování jednotné organizace mládeže. *Stále otevřená zůstávají některá „jednomyslná“ rozhodnutí ÚRJ Junáka z let 1968–1970., která zřejmě vyžadují pečlivé kritické hodnocení. Nelze se zbavit pocitu, že by celé období existence českého skautského hnutí vyžadovalo kritické zpracování a zhodnocení kvalifikovanými a „věci znalými“ skautskými historiky. Celé období existence českého skautského hnutí, tedy celých více jak devadesát let, vyžaduje kritickou sondu do vlastních řad. Takové již zmíněné působení stranických skupin KSČ v Junáku zřejmě na všech úrovních, kterého jsme byli svědky po obnovení činnosti v roce 1968 a letech následujících, je něčím, co je v absolutním a zásadním rozporu se základními principy skautingu a nic nepomůže, že se po listopadu 1989 ÚRJ od oněch usnesení, programových prohlášení a dalších rozhodnutí distancovala. Jsou to černé skvrny, které na dlouhou dobu poznamenaly náš skauting, ač to současná mladá skautská generace asi tak ani nevidí a necítí. Nicméně je třeba si položit otázku, zda se české skautské hnutí z těchto „selhání“ dostatečně poučilo pro budoucnost. Bohužel, některé projevy současnosti spíše svědčí o opaku. I když je otázkou, zda lze hovořit o selhání hnutí nebo, a to především, o selhání jednotlivců – i v tom je určité riziko, šlo přece o jednotlivce, kteří byli reprezentaty hnutí. Socialisté a komunisté (viz např. písemná prohlášení P. Macháčka) včetně západních levicových intelektuálů (viz např. diskusi v knize Furet F. et al., „Komunismus a fašismus“ /22/ dodnes tvrdí, že ve dvacátém století neselhala idea socialismu a komunismu, ale selhali lidé, kteří ji zneužili. Pro ně zůstává idea komunismu stále živá. Často se připomínají tragická historická období spojená s církvemi a vírou. Nelze nebýt na rozpacích, tím spíše, že i dnes hodnotíme krizová období českého skautského hnutí jako dobu, kdy selhali jednotlivci, ale nikoliv hnutí. Za takových okolností je opravdu velmi těžké pokoušet se zaujmout objektivní, nicméně kritické stanovisko a dospět k seriózním závěrům. Lze v tom všem pozorovat jisté nebezpečí, ale „za vším hleděj člověka“ platí zcela evidentně i v takových případech. To nelze popřít. Na druhé straně ovšem takovým přístupem můžeme ospravedlnit a omluvit úplně všechno. Proto skutečně takový přístup a způsob uvažování nese sebou značná rizika pro budoucnost hnutí. Otázkou je, jak z toho ven. Nelze zde ovšem nepřipomenout, že po druhé světové válce za silného tlaku levicových skautů, kteří jako přesvědčení socialisté a komunisté vydávali v Praze své „Plameny“ a v Brně pak jiní skauti téhož ražení vydali „Junácký manifest“ s cílem vybudovat „socialistický skauting“, byl vypracován ivančickými skauty „Skautský manifest“ svým způsobem jako protest k Junáckému manifestu /23/. Také v prosinci roku 1969 vypracovali bratři Miroslav Kopt, Jiří Zachariáš a Ivan Makásek jako reakci na tragická usnesení ÚRJ leták, který nazvali „Syrinx“ a který z pochopitelných důvodů zveřejnili bez uvedení jmen autorů /24/. Je třeba s politováním konstatovat, že v hektických dobách, jakými byla léta 1945-1948, kdy v předstírané demokracii komunistický převrat doslova visel ve vzduchu, a léta 1968-1970, kdy se prokázala neschopnost transformace socialismu a komunismu v demokratickou a humanitní společnost a kdy v letech 1969 a 1970 komunisté znovu upevňovali svou moc, se ani ivančický „Skautský manifest“ ani pražský „Syrinx“ ke*

skautské veřejnosti v širším rozsahu nedostaly. Ovšem skautské oddíly ve své většině pracovaly v souladu se zásadami mezinárodního skautského hnutí, k němž se alespoň vnitřně přihlásily, a skautští vůdcové a činovníci ve své většině nerespektovali ta stanoviska ústředí, která byla v rozporu s jejich „skautským a lidským svědomím“ a která snad trochu naivně považovali za do jisté míry vynucená. Neměli ani ponětí o tom, že skutečnost je zcela jiná a mnohem horší než by sami byli ochotni připustit. Dostáváme se zde znovu k odpovědnosti skautských vůdců.

Dnes (v létě 2003) v boji učitelů za vyšší platy se vynořila otázka, jak se v takových kritických a krizových obdobích zachovali kantoři. Požadavky na zvýšení platů připomínají téměř vydírání – ale nikde nezazněla odpověď na otázku, jak zkvalitní učitelé svou práci, jak budou na sobě pracovat, aby se trvale udržovali na potřebné úrovni, a jak se ti starší chovali v době komunistické totality. Jistě, jejich postavení bylo složité, ale přece jen... Odmyslíme-li si ekonomické zřetele, můžeme položit otázku „mají skutečně všichni kantoři morální právo na vyšší platy, neselhali či neselhávají stále?“ Klesající všeobecné znalosti naší mládeže jsou varujícím mementem nedobré skutečnosti a nemocného školství na všech stupních včetně vysokoškolského. A příčiny? Především v nízké úrovni učitelských sborů. A tu úroveň nezaskají tím, že všichni dostanou vyšší platy. Ve značné míře postrádají odpovědnost za jim svěřenou mládež – což je nepochybně tragédie. Řešením je zvýšení nároků na adepty učitelství na všech stupních a trvalá péče o jejich zvyšování kvality. Ruku v ruce s tím by mělo jít i příslušné zvyšování platů tak, aby kantoři dosáhli společenského uznání, které jim náleží – ovšem za předpokladu jejich vysoké odbornosti.

Pochybnosti a dilemata

Hovoříme v širších souvislostech o odpovědnosti skautských vůdců a činovníků. Je třeba připomenout, že ve výrocích B.-P. se mnohokrát vyskytuje slovo „**responsibility – odpovědnost**“ /25/. B.-P. vnímá odpovědnost na všech úrovních skautské „organizace“ za zcela zásadní a rozhodující pro dobře fungující výchovný proces. A jsme zde u téhož, jako u kantorů. Také od skautských vůdců je třeba vyžadovat jejich vysokou odbornost, která se neodvíjí jen od jejich stupně dosaženého vzdělání, ale především od jejich kvalit lidských a morálních, širokého rozhledu znalostí – téměř bychom je mohli v některých případech označovat za „skautské polyhistory“. Ale tyto vlastnosti skutečně nesouvisí se školním vzděláním, jehož skautští vůdcové a vedoucí dosáhli. Musíme si uvědomit, že na působení skautských vůdců, na jejich lidských a morálních kvalitách spočívá úspěch či selhání skautského výchovného systému. A v těchto souvislostech je třeba připomenout, že „**za výsledky výchovného působení skautingu nejsou odpovědní jen příslušní skautští vůdcové, ale je odpovědní i skautské hnutí jako takové**“. I tento nezvratný fakt je třeba mít vždy na vědomí. Není přece možné jen konstatovat „ano, máme stovky skautských oddílů, rojů a smeček, ale my jako ústředí neneseme za jejich výchovu žádnou odpovědnost.“ Pokud by někdo z vyšších skautských činovníků takto chápal svůj vztah ke skautskému hnutí, pak není skautem a do skautského hnutí prostě nepatří.

Mezi skautskými činovníky a vůdci oddílů nacházíme věřící různých církví a bezkonfesní včetně téměř militantních ateistů, vedle bezpartijních tam nalezneme i členy různých politických stran reprezentujících celé politické spektrum.

Nabízí se okamžitě otázka „zda takový skautský vůdce vychovává jemu svěřenou mládež skautsky nebo také i k obrazu svému?“ I dnes lze identifikovat ve skautském hnutí vychovatele, o nichž se soudí, že jejich cílem není výchova skautská, ale především výchova ve smyslu jejich „světonázoru“, tedy s cílem, aby ti, kdož prošli „jejich rukama“ se stali „jejich pokračujícím já“. Také tito vychovatelé jsou uznáváni a mnohými glorifikováni, ale jde v jejich výchovném působení opravdu o skauting? Nebo existuje ve skutečnosti tolik skautingů, kolik je skautských vychovatelů? Podobně jako nemůže existovat obecně platná filozofie, protože každý člověk si vytváří svou vlastní osobní životní filozofii, v níž samozřejmě modifikuje různé vnější vlivy? Zároveň je třeba upozornit, že skauting není žádné dogma. A Zatímco respektujeme jako neměnné základní principy, pak musíme také respektovat osobitý přístup k praktickému skautingu, jak ho naplňují jednotliví kvalitní skautští vůdcové. Nelze ovšem ani tolerovat některé hrubé a zcestné omyly a chyby nedostatečně vzdělaných skautských vychovatelů. Čili **„odpovědnost skautského hnutí za výchovu mládeže je nesmírná. A odpovědnost jednotlivých skautských vůdců je svým způsobem jednoznačná, jedinečná a současně nezastupitelná. Chyby vůdce oddílu mohou být někdy nevrátitelné a nenapravitelné“**. Nejde ovšem o to, zda jeho svěřenci znají dobře mapu či umějí vázat uzly, ale jde především o **„chyby na duši, morálce a charakteru“** svěřené mládeže. Takové chyby a omyly mohou být trvalého charakteru a negativně ovlivňují celý další život takto „postiženého“ jedince.

Kvalita vůdců

Jistým problémem je, jak působení vůdce, který nenaplnuje skautský výchovný program, může hodnotit člověk stejného nebo zcela odlišného ražení, pokud ovšem vůbec někdo má o takové hodnocení zájem a o ně stojí. Všechno se odvíjí, jak již bylo řečeno, od kvality skautského vůdce, jak umí být starším bratrem svým svěřencům, jak je dokáže zaujmout, jak jim dokáže vysvětlit zásady skautství. Víme dobře, že znalosti těch, kdo podstupují čekatelské nebo vůdcovské zkoušky, jsou často velmi slabé. Jistě, vyskytují se jedinci s mimořádnými znalostmi – u nich někdy může představovat problém uplatnění takových „teoretických“ znalostí ve skautské praxi, ale ke zkouškám přistupují i takoví, kteří neprošli ani skautskými stupni zdatnosti. Zkušební komise to často omlouvají tím, že „máme nedostatek skautských vůdců, budeme je sledovat, budeme jim pomáhat“. A takový čerstvý skautský vůdce dostane vůdcovský dekret, složí činovnícký slib (viz výše), přijme si na skautskou košili příslušný odznak, a myslí se, že už je všemu konec, „teď už mám potřebný papír“, že teď už žádné další „skautské vzdělávání a sebe vzdělávání nepotřebuje“, a přestane na sobě pracovat – pokud vůbec tak někdy činil, a vede oddíl. Kam? Toť otázka. Jistě nelze šmahem každého takového skautského vůdce a priori odsuzovat. V praxi se může osvědčit mnohem více než některý „teoretický všeznalec“. Ale není tomu tak vždy. Čili **„první, zásadní a podstatnou potřebou skautského hnutí jsou kvalitní vůdci oddílů“**. V posledních letech najdeme v „Junák hlásí“, příloze časopisu Skauting, nabídky různých

kurzů – Lesní školy, Lesní kurzy, vůdcovské kurzy, rádcovské kurzy a další možnosti skautského vzdělávání. Za předpokladu, že instruktoři (sami většinou prošli vyššímu stupni skautského vzdělávání) těchto výchovně-vzdělávacích akcí jsou na „skautsky potřebné odborné úrovni“, pak má skautské hnutí naději pro budoucnost.

Vůdce a skautská spiritualita

S výchovným působením skautského vůdce přistupuje další otázka – jaký je skutečný vztah skautského vůdce k duchovní výchově ve skautingu – skautské spiritualitě, jak se dokáže v této nesporně nesmírně náročné oblasti výchovy orientovat, jak dokáže v duchu skautství své svěřence vychovávat, a zda u něho nepřevažuje či dokonce zcela nepřevládá pouze praktický skauting – což je samozřejmě pro každého skautského vůdce mnohem snazší skautská stezka. Patrné rozdíly vidíme u oddílů, kde působí věřící vůdcové, pro které přijetí prvního základního principu „povinnosti k Bohu“ je samozřejmostí. Ti ovšem musí dbát, aby místo skautské spirituality nepřevládla religiozita, čili musí v tomto smyslu postupovat velmi vyváženě a uvážně. Dnes „povinnost k Bohu“ evidentně není vnímána ani některými čelnými funkcionáři skautského hnutí, kteří ji veřejně zařazují až na třetí místo, ačkoliv další dvě „povinnosti – k druhým a k sobě“ se od té první odvíjejí. Dost těžko se takovým činovníkům o „povinnosti k Bohu“ hovoří, rádi se proto těmto diskusím vyhýbají a pokud není zbytí, pak odpovídají obecně naučenými, ne zcela srozumitelnými frázemi. K tomu dochází právě proto, že jim tato povinnost nic neříká a převládá u nich manažersky řízený skauting, jak ho glorifikuje L. Nagy ve své knize „250 milionů skautů“ /26/, což mohlo být jedním z důvodů jeho odchodu z vysoké funkce ve WOSM..

Není podstatné, jakou víru skautský vůdce vyznává či je bezkonfesní, důležité je, že je schopen vychovávat mládež v rámci rozšiřujícího se ekumenického chápání světa respektovat i víru ostatních, přijmout i ateisty, a žít v duchu „vzájemného respektu – neboli vzájemné úcty“ v souladu s formulovanými základními principy hnutí. Vždyť je to právě jedno ze základních poslání světového skautského hnutí.

Víme, jak obtížně hledali společnou cestu a vzájemné pochopení takové skautské osobnosti jakými byli sociální demokrat Rudolf Plajner, socialista tělem i duší, a Jan Otakar Martinovský, hluboce věřící křesťan. Skauting je oba spojil, ale veškeré jejich konání duchovní a duševní ve skautingu i v jejich osobním životě trvale vycházelo a bylo ovlivněno jejich „světovým názorem“. Lze předpokládat, že byl složitější vztah mezi Plajnerem a Svojsíkem než mezi Svojsíkem a Martinovským. Není pochyb, že podobné „názorové“ rozdíly byly mezi Velenem Fanderlíkem a Josefem Charvátém.

Obecně i v širších souvislostech může právě tato skutečnost ovlivnit činnost skautského vůdce. „Fanatická“ věrnost filozofickému názoru, víře, určitému politickému programu či dokonce určité politické straně může velmi negativně zasáhnout do myšlení a konání skautského vůdce. A nejde jen o vyznavače marxismu-leninismu. Již za první republiky se některé politické strany pokoušely získat mládež do svých řad, využívaly popularity a vážnosti skautského hnutí ve společnosti, a zakládaly své skautské oddíly. O jaký skauting ve skuteč-

nosti šlo dokazují dostupné informace o zákonu a slibu takových organizací a oddílů. Poznali jsme to i po 2. světové válce z pokusů o budování „levicového socialistického skautingu“, který navazoval na některou z právě zmíněných předválečných skautských organizací, zřízených při levicových politických stranách, a jehož základní principy a cíle byly diametrálně odlišné od základních principů, podstaty a poslání skautingu. Již jsme se zmínili o pražských „Plamenech“ a brněnském „Junáckém manifestu“. Také pokus Pavla Macháčka o vystoupení na sněmu Junáka v roce 1990 a jeho úsilí při obnově skautského hnutí po listopadu 1989, které navazovaly na jeho destruktční působení při likvidaci Junáka v roce 1948 i jeho působení ve stranické skupině při ústředí Junáka v letech 1968–1970 hovoří se o tom, že tyto stranické skupiny vznikly právě na základě jeho iniciativy – ukazují, že autoři uvedených pamfletů ze svých názorů neustoupili a jsou dodnes přesvědčeni o správnosti své cesty za socialistickým atheistickým skautingem.

Vůdce a extremismus

Kromě „internacionálního, atheistického, politicky a třídně levicového ohrožení skautské výchovy“ se můžeme ve skautském hnutí setkat i s lidmi, kteří se považují za skauty, ale ve skutečnosti jejich mysl je zaslepena nacionalistickými, náboženské-fanatickými a antisemitskými a dalšími představami, které jsou zcela v rozporu s humanismem skautingu.

Přímo klasickou ukázkou takového postoje je slovenská publikace „Skauting a dialógy s dobou“, kterou napsal slovenský instruktor LŠ Ján Majchrovič - Tichá Sova. Kniha byla vydána v listopadu 1996, má 144 stran textu a příloh a je doplněna a „přivítána“ doslovem Ing. Mariána Schmidta - Javora, náčelníka Slovenského skautingu /27/. Knihu recenzovali PhDr. Jozef Vozár DrSc., Dr. Ing. Ernest Pápay a František Benkovský. Byla distribuována na sněmu Slovenského skautingu. Překvapilo nás, že se neozvala oficiální reakce reprezentantů českého skautingu. Majchrovičova publikace útočí na Komenského, Masaryka, Beneše, Svojsíka a českou skautskou organizaci Junák, na Čechy, Maďary, Židy, Rómy, útočí prostě na každého, kdo je pro jejího autora nepřijatelný. V knize není ani špetka tolerance, natož pak respektu. Je to jednoznačně projev nebezpečného nacionalisticko-náboženského fanatismu, který nemá, nemůže a ani nesmí mít něco společného s životem lidí na počátku dvacátého prvního století a třetího tisíciletí. Je to opravdu velmi smutné čtení. Člověk si tak uvědomuje, kam až může jít lidská zloba, zášť, nenávisť, fanatismus, a jak toto nebezpečné sémě může být cíleně zaséváno do myslí a duší mládeže. Konec konců, jak byla tato kniha přijata na Slovensku je patrné z „přílohy Tichá Sova“ k „Časopisu so skautským duchom Médium 2, február 1997“/28/. Vedle naprosté většiny nesouhlasných reakcí skautů tam najdeme také slova Ralfa Dahrendorfa, bývalého ministra a poslance Spolkové republiky Německo, komisaře ES, politologa a sociologa, **„Obáváme se, že fundamentalismus je ještě lákavější, než se předpokládalo. Fundamentalismus na sebe může brát různé formy, včetně nacionalizmu, antisemitizmu nebo náboženské vypjatosti, ale v každém případě odvádí od cesty k otevřené společnosti“**. Varující skutečností zůstává, jak jsme se již zmínili, že tato kniha byla rozdána všem účastníkům sněmu Slovenského skautingu.

Diskutovat s některými skauty o těchto otázkách a problémech je značně obtížné. Snad si ani nejsou vědomi toho, že ve skutečnosti jejich vztah k životu, k lidem, ke společnosti není skautský. Jakmile se dostanete k hlubšímu rozboru některých ideových a praktických otázek skautského hnutí, pochopíte, odkud vítr vane. Otázkou pak je, co s touto skutečností udělat.

Jak říká skaut, politický vězeň - mukl, geolog, dnes již devadesátiletý Jiří Krupička, emeritní profesor na Alberta University v kanadském Edmontonu, ve své knize „Rozmanitosti života“ /29/ „soudci a úředníci... Používají přitom svého osobního úsudku, který je vždy zbarven mentalitou rozhodčího, jeho emocionálním i ideovým přístupem k životu i světu. **Neexistuje a ani nemůže existovat neutrální myslící stroj v lidské podobě. Mysl nezná čistou racionalitu v mezilidských vztazích, v mozku není speciální oblast pro racionální myšlení. Zúčastní se vždy celý mozek, prostoupený záznamy celé životní zkušenosti, prosycený citovými zážitky**“.

A kdo je ten spravedlivý, který jediný má právo být soudcem? Existuje vůbec? Nebo vložíme veškerou spravedlnost do rukou Prozřetelnosti? Ono to lze samozřejmě dovést ad absurdum – nikdo neskýtá žádnou záruku, na nikoho se nelze spolehnout, nikomu nelze věřit. Taková úvaha by byla zcela zcestná, ale historie hnutí nám ukázala osudy a selhání mnohých, kterým jsme věřili. A v životě nejde samozřejmě jen o skauty. Pro skautské hnutí jsou taková lidská a skautská kvalifikace a morální hodnoty skautského vůdce a skautského činovníka rozhodující. Problém těch, kdo přistupují ke skautským principům v rozporu se svou osobní filozofií a politickým či atheistickým postojem, tedy vlastně schizofrenně, je neřešitelný. S takovým vnitřním rozporem se především musí vyrovnat každý sám. Dvěma pánům nelze sloužit. Není přece možné vnitřně věřit v ďábla a veřejně hlásat službu a povinnost k Bohu. Nebo snad ano? V brožuře „Správná vědecká praxe“, kterou vydala Grantová agentura České republiky v roce 2000 /30/ se na str. 6 píše „Nepoctivost a vědomé porušování pravidel se vyskytuje ve všech oblastech života“. Nejen v životě, v mezilidských vztazích, ale i ve vědě. „Stežka, po které se vydal skauting, je nesnadná, obtížná, složitá a jen těžko pro každého zdatelná. V každém případě je však smysluplná. Je v současné době skautské hnutí na toto putování za svým cílem připravené?“

Poslání skautského hnutí

Naše ohlédnutí za minulostí skautského hnutí, za principy, které budovaly jeho smysl, jeho poslání i obraz v celém světě, se pomalu blíží ke svému závěru. Nebude snad ke škodě, shrneme-li si ještě to zásadní, co vytváří podstatu hnutí, co dělá skauting jím samým, co bylo tak přitažlivé pro miliony mladých lidí na této planetě v uplynulém prvním století skautské reality, co jim ukazovalo cestu životem a naplňovalo radostí i uspokojením.

Poznali jsme, že skauting není koníčkem, není to „zábava“ pro volný čas, ba ani „v pohodě“ trávené chvíle odpočinku uprostřed příjemné společnosti stejně laděných přátel a kamarádů. Skauting je tvrdá práce na sobě ve smyslu jeho třetího základního principu, přijetí morálních norem, které mu vložil na samém počátku jeho Zakladatel a přijetí tako-

vého životního stylu v duchu jeho prvního i druhého principu, tedy takového stylu, který by měl jeho stoupence povznášet nad konzumní, materialistickou a také pragmatickou společnost. Nepochybně takové chápání hnutí nevyhovuje každému. Bylo by ovšem věcí jeho cti, aby si tuto skutečnost takový jedinec sám přiznal a vyvodil z toho pro sebe důsledky – tedy opustil hnutí, které už svým principem a založením neodpovídá jeho představám. Nikdo mu však nebrání, aby se svými názory vstoupil do jiné organizace, s níž se myšlenkově ztotožňuje, případně si takovou organizaci pro sebe a stejně smýšlející založil. Přetvářet si ovšem skauting podle svých vlastních zkreslených představ, neuznání jeho zásad, nedodržování jeho Zákona, hesla i denního příkazu a to vše ještě navíc v rozporu se slavnostně a dobrovolně složeným osobním slibem, jak jsme toho někdy svědky (a jak tomu bylo patrně i v mnoha případech v minulosti), to není skutečně to, co bychom mohli označit za OPRAVDOVÝ SKAUTING. V tomto smyslu považujeme naše hnutí za **výběrové**. Ne proto, že je snad předurčeno pro určitou společenskou třídu v závislosti na jejích majetkových poměrech, politickém přesvědčení, náboženském vyznání, příslušnosti k národnostní nebo etnické skupině, ale proto, že jeho principy je nutno respektovat všemi a za všech okolností. K takovému přijetí své ideje má navíc i vychovávat.

Stanovy WOSM /32/ říkají ve svém článku I., že „**skautské hnutí je dobrovolné... v souladu s cílem, principy a metodami stanovenými zakladatelem hnutí...**“ V následujícím článku se pak uvádí, že jeho cílem je „...**příspěk k rozvoji mladých lidí, aby plně rozvinuli svůj tělesný, duševní, společenský a duchovní potenciál...**“. Z toho zcela jednoznačně vyplývá, že pokud se k tomuto světovému hnutí hlásíme, pak musíme respektovat jeho zásady a pojetí skautingu nemůže být řízeno ani ovlivňováno našimi osobními a soukromými názory, jak jsme se zmínili už v předchozím odstavci.

Nepochybujeme o tom, že uvedené myšlenky jsou aktuální pro celý současný sekularizovaný, rozeštvaný a sobecký svět. Pro nás, s naší historickou zkušeností, je ovšem takové pojetí skautingu stejně, ne-li ještě více potřebné. I naše společnost je nemocná, potřebuje se vrátit k hodnotám a myšlenkám, které vytvářely naše národní povědomí, k myšlenkám, které stály při zrodu našeho moderního samostatného státu na počátku minulého století. Celá naše nejen národní, ale evropská (a můžeme říci, že celá euro-americká) kultura a civilizace je vybudována na křesťanských, nebo – chcete-li – židokřesťanských zásadách. Jejich současné opouštění se u nás rádo svádí na vrub minulých totalit, zejména té poslední, rudé. Buďme si ale upřímní, odklon od morálních a etických zásad sahá mnohem dál do minulosti, než jsme si vědomi a než jsme vůbec ochotni připustit. Dávno před tím už lámali charakter „za mísu čočovice“ habsburští vládcové těm, kteří dali přednost osobním materiálním výhodám před pevností charakteru. Ale abychom nesváděli všechno jenom na „cizáky“, ani my sami nejsme tak zcela bez viny. I naši mocní, v dobách ještě před Habsburky, nutili své poddané ke změně vyznání podle zásady „cuius regio, eius religio“ (volně přeloženo: náboženské vyznání poddaných se řídí podle vyznání vrchnosti), a to bez ohledu na to, ke kterému z obou hlavních vyznání té doby kdo z nich patřil.

Náš český skauting má sloužit tomuto národu, této zemi. Její mravní principy nesou sebou duchovní náboj, skautskou spiritualitu, která určuje normy jejího chování i jí příslušející hierarchii hodnot. Jistě není možné označit za neskromnost tvrzení, že v současnosti jsme snad jedinou institucí, která se takto chová, nebo by se tak chovat měla, nepočítáme-li

ovšem církve a jejich iniciativy. Ale ke všem těmto záležitostem, „zavánějícím“ náboženstvím se naše atheistická veřejnost chová a priori odmítavě. Pro nás však není jiné cesty, chceme-li se označovat za hnutí skautské. Na tom nic nemění skutečnost, že i jiné organizace a hnutí mladých využívají náš program a metody. My můžeme s nimi spolupracovat, ale naše zásady a cíle jsou neměnné a nesmí být takovou spoluprací ovlivněny. Vždy nám musí být orientací náš skautský zákon, který nám nejen dovoluje, ale současně i přikazuje být „přáteli lidí dobré vůle“. Podle této zásady a podle **prokázané dobré vůle** svých partnerů si budeme vybírat spolupracující instituce. Sebe samé, svoje svěřence, svoje mládí budeme pak vychovávat podle našich stále platných principů, nadále trítbit to dobré v nás a to bez ohledu nato, kolik nás bude a jak budeme přijímáni pragmatickou většinou společnosti, jejímž jediným kritériem je hmotný, resp. ekonomický úspěch. To je naším posláním, jemuž se nemůžeme zpronevěřit, to je naší morální povinností před naším svědomím, před celým národem a před Bohem.

Několik slov závěrem

Emeritní vůdce Svojsíkova oddílu MUDr. Jan Písko na výroční schůzi oddílu konané dne 13. září 2003 připomenul tragiku českého skautingu, která spočívá v neustálých kompromisech. Hledaly se kompromisy v letech 1968–1970 a znovu v průběhu obnovy skautského hnutí v Československu v listopadu 1989. Nahlédneme-li zpět do historie našeho skautského hnutí, pak se smutkem shledáváme, že kompromisy provázely ve skutečnosti všechna období jeho existence, likvidace a zákazů. **Víme ovšem, že kompromisy jen málokdy bývají dobrým a šťastným řešením.** Řadoví skauti často nebyli s těmito kompromisy seznámeni, nicméně mnohé tušili. To vedlo k tomu, že často nerespektovali pokyny a usnesení nejvyšších orgánů. Nebylo však zbytí, nebylo jiné cesty. V oddílech, v těch nejnižších složkách, se psala a dosud píše historie skautského hnutí. Může si naše hnutí dovolit oprotit se od břemene minulých i současných kompromisů, které je tak těžce morálně zatěžuje? Není tedy jiné cesty. Má-li skautské hnutí oslovit společnost i ve druhém století své existence, musí se vrátit k ideálům, které stály při jeho vzniku, musí se opět stát onou „solí země“ a to nejen kvůli sobě samému a svému dalšímu přežívání, ale především pro dobro mládí této země, pro tuto naši vlast, pro budoucnost lidství v ní. Proto je odpovědnost současných skautských generací se zřetelem na šťastné a úspěšné přístří skautingu nesmírná. Je naše skautské hnutí opravdu připraveno splnit tento dějinný úkol?

Roudnice n/L – Ivančice
léto–podzim 2003

Literatura

- 1/ Hansen W.: Vlk, jenž nikdy nespí. Scoutarch Praha 1994
- 2/ Břečka B. : Kronika čs. skautského hnutí v letech 1900-1999. - vlastním nákladem, Brno 1997
- 3/ Pamětní list činovníckého slibu, Brněnská oblast, Brno 2001
- 4/ Řád pro vdělávání činovníků Junáka - svazu skautů a skautek ČR, Skauting č. 9, květen 2001
- 5/ Lord Baden-Powell of Gilwell: Aids to Scoutmastership. A Guidebook for Scoutmasters on the Theory of Scout Training. <http://www.scoutnet.ch/archives/books/bp-aids.txt>
- 6/ Poludová L.: Skauting a sakralita. Práce ELŠ
- 7/ Scott M. Peck: Nevyšlapanou cestou. Odeon Praha 1993, str. 26
- 8/ Adults in Scouting. Report WOSM 1994
- 9/ Introduction to Adults in Scouting. Report WOSM 1996
- 10/ Rusek L. - Šaman: Co je a co není skauting, Olomouc 2003
- 11/ Rusek L. - Šaman: Skauting jako poslání, svědectví a služba, ELŠ 2000
- 12/ Rusek L. - Šaman: Úvahy o skautingu, skautech, skautování a skautství, ELŠ 2000
- 13/ Rusek L. - Šaman: Boj o český skauting, Olomouc 2003
- 14/ Krupička J.: Flagelantská civilizace, Hynek Praha, str. 10
- 15/ ČT2, „Dopisy z války“, americký dokument vysílaný 18. 08. 2003 ve 20:00 hod
- 16/ Pekař J.: Dějiny Československé pro nejvyšší třídy škol středních, Historický klub Praha 1921, str. 34
- 17/ Palacký F.: Dějiny národu českého, díl 2, str. 311–312 (1968) a díl 6 str. 289–290 (1973)
- 18/ Pithart P. v pořadu ČT2 „Tlustá čára, vysílaném 21. 09. 2003 ve 20:00 hod
- 19/ Kroonenberg P. J., Amsterdam, July 2003
- 20/ Svobodná Evropa 06. 10. 1993, 17:57 hod
- 21/ Kroonenberg P. J.: The Undaunted, Keeping the Scouting Spirit Alive, WOSM 1998
- 22/ Furet F. et al.: Komunismus a fašismus. Institut pro střeoevropskou kulturu a politiku, Praha 2002
- 23/ Junácký manifest a Skautský manifest. ČIN č. 14, str. 16–23, 1991; Skautské listy č. 28, 2002, str. 3–20 tam jsou uvedeny úplné texty obou manifestů
- 24/ Kopt M., Zachariáš J., Makásek I.: Syrx, ČIN č. 7, str. 10, 1990 – tam je také uveden celý text letáku
- 25/ Sica M.: Foodsteps of the Founder, Lord Baden-Powel. Edizioni Scout, Roma 2001
- 26/ Nagy L.: 250 milionů skautů. Junák TDC Praha 1999
- 27/ Majchrovič J.: Skauting a dialógy s dobou. Slovenský skauting, skautský oddiel Bi-Pi Vydričník Poprad 1996
- 28/ Médium, Časopis so skautským duchom, Február 1997, č. 2, Príloha Tichá Sova
- 29/ Krupička J.: Rozmanitosti života. Paseka Praha 2002
- 30/ Správná vědecká praxe (Soubor doporučení GA ČR). Grantová agentura České republiky 2000, str. 6
- 31/ Navrátil Z.: Proč není skauting koníčkem. Ivančice 2003
- 32/ Stanovy WOSM. Vyd. Ústředí JUNÁKA, Praha 2003

Obsah

Úvod	5
Skauting je jedním z řešení	6
Povinnost – odpovědnost – kázeň	7
Skauting jako „koníček“	8
Činovnícký slib	9
Činovnícké zkoušky	12
Úskalí zkoušek a slabiny kandidátů	14
Péče o průběh zkoušek	15
Postavení současných vůdců	16
Úloha oldskautů	18
Různost pojetí skautingu - další problémy	19
Naši oldskauti a současný skauting	20
„Skauti“ – komunisté	23
Co je a pro koho je skauting	24
Hledání vzorů	25
Anglické a americké počátky	27
Osudová setkání	29
Skauti proti totalitě a jejím důsledkům	29
Pochybnosti a dilemata	31
Kvalita vůdců	32
Vůdce a skautská spiritualita	33
Vůdce a extremismus	34
Poslání skautského hnutí	35
Několik slov závěrem	37
Literatura	38

**MORÁLNÍ ROZMĚR SKAUTINGU
A MRAVNÍ ODPOVĚDNOST
SKAUTSKÝCH VŮDCŮ**

© Ing Jiří Čejka DrSc

© Ing Zdeněk Navrátil

Září 2003

Ing. Jiří Čejka DrSc. - Péguy
Michálkova 1672
413 01 Roudnice n.L.

Ing. Zdeněk Navrátil - Fetišek
Krumlovská 41
664 91 Ivančice